

purum dixeris: id est solum: non modo neque veritate neque falsitate designat: sed omnino nihil est: et quod sequutus est planū fecit: significat inquit quādam cōpositionē: quā sine cōpositis non est intelligere. Nam si est verbū cōpositionis cōiunctionisq; cuiusdā viz et propriū obtinet locū: purum et sine coniunctione p̄dicatum nihil significat: sed eā ipsam cōpositionem: quā designat: cum fuerit cōiunctum ea que cōponuntur: significare potest: sine cōpositis vero quod significet: non est intelligere. Vel certe ita intelligendū est quod ait: ipsū quodē nihil est: non quoniā nihil significet: sed quoniā nihil verum falsū ve demōstrat: si purum dictū sit: cū enim coniungit: tunc fit enunciatio. Simpliciter enim dicto verbo nulla veri vel falsi significatio est: et sensus quidem totus huiusmodi est: ipsa verba quidē per se dicta noia sunt: nā et qui dicit intellectū cōstituit: et qui audit quiescit: sed quāq; significent aliquid verba: nōdū tamē affirmationē negationem ve significāt. Nam quāuis rem designēt: nōdū tamē subsistēdi eius rei signū est: nec si hoc ipsum est vel ens dixerimus: aliquid ex eo verum vel falsū pōt luenire. Ipsū enī quāq; significet aliquid: nōdū tamē verū vel falsum est: sed in cōpositione fit enunciatio et in ea veritas vel falsitas nascitur: quā veritate falsitateq; sine his que cōponuntur: cōiungunturq; intelligere impossibile est: et de verbo quidem et nomine sufficienter dictum est. Secundo vero volumine de oratione est considerandum.

Incipit cōmentariorum liber secundus.

In quātū labor humanum genus excolit et beatissimis ingenij fructibus cōplet: si tantum cura exercēde mentis insisteret: non tam raris homines virtutibus uterentur: sed ubi desidia demittit animos cōtinuo feralibus seminarijs animi vber horrescit. Nec hoc cognitione laboris iuenire concesserim: sed potius ignorantia: quis enī laborādi peritus vnq; a labore discessit. Quare intēdēda vis mentis est: verūq; est amitti animum: si remittatur. Adhibi autē si potentior diuinitatis annuerit fauor hec fixa sententia est: vt quāq; fuerint preclara ingenia: quorū labor ac studiū multa de his que nunc quoq; tractamus: latine lingue contulerint: non tamen quendam quodāmodo ordinem stilūq; disponēdo disciplinaz gradus ediderūt. Ego omne Aristotelis opus quodcūq; in manus venerit: in romanū stilum vertēs: eorū oīum cōmēta latina oratione perscribā: vt si quid ex logice artis subtilitate: et ex moralis grauitate perit: et ex nālis acumine veritatis ab Aristotele cōscriptū est: id omne ordinatū trāfferam: atq; id quodaz lumine cōmētationis illustrem: oēs q; Platonis dialogos vertēdo: vel etiā cōmētādo in latinā redigam formam. His pactis nō equidem cōtempserim Aristotelis Platonisq; sententias in vnā quodāmodo reuocare cōcordiā: eosq; non vt pleriq; dissentire in oibus: sed in plerisq; ex his in philosophia maxime consentire demonstrē: et hec si vita ociūq; superit: cum multa operis huius vilitate: necnō etiā labore contēderim: qua in re faueant oportet: quos nulla coquit inuidia. Sed nūc ad proposita reuertamur. Aristoteles nāq; schoans librum prius nomē diffiniēdū eē proposuit: post verbū: hinc negationē: post hāc affirmationē: inde cōsequēter enunciationē: orationem vero

postremā. Sed nūc cū de nomine et verbo dixerit cōuerso ordine quod vltimū proposuit: nunc exequitur: et primū de oratione namq; disputat: quam postremā in operis dispositione proposuit: ait enim.

Ratio autē est vox significatiua: cuius partū aliqd significatiuū est separatū: vt dictio: non vt affirmatio vel negatio. Dico autē: vt homo significat aliquid: sed nō quoniā est aut nō est: sed erit affirmatio vel negatio: si quid addat: sed nō vna hominis syllaba nec enim in hoc quod est forex rex significat: sed vox est nunc sola. In duplicib; vero significat quidē aliqd: sed nō secūdū se: quēadmodū dictū ē. Videtur Aristoteles illas quoq; voces orationes putare: quēcūq; vel ex nominibus vel ex verbis consistit: nō tantū que integrū colligāt intellectū: vt sūt socrates et plato: et ambulare et dicere. hec enī quāq; pleni intellectus nō sint: verbis tamē et noibus cōponuntur: ait enim orationem eē vocem significatiuā: cui partes significarent aliquid separatim: significarent inquit non cōsignificaret: vt in nomine et verbo. Docet autem illa quoq; res: eum etiam imperfectas: compositas tamen ex nominibus ac verbis voces orationes dicere: quod ait cum de nomine loqueretur: in eo quod est equi ferus nihil significare ferus: quēadmodum in oratione: que est equus ferus: namq; est equus ferus vox composita ex nominibus est: sed sententiam non habet plenam: et ille ait: quemadmodum in oratione que est equus ferus. Nam si secūdus Aristotelē equus ferus est oratio: cur non alie quoq; que nominibus verbisq; consistit: quamquā sint imperfecte sententie: tamen orationes esse videantur: cū presertim orationem ipse ita diffiniat: Oratio est vox significatiua: cuius partū aliqd significatiuū est separatū. In his ergo vocibus que verbis et nominibus componuntur: partes extra significant: et non cōsignificant. Nam si nomen et verbum significatiuū est separatim: in his vero vocibus que verbis et nominibus componuntur: partes extra significant: non cōsignificant: etiam voces imperfecte nominibus et verbis compositae orationes sunt. Nam si nomen omne et verbum significatiuū est: hec autem voces id est orationes nominibus componuntur et verbis: dubium non est in his vocibus que ex nominibus et verbis cōiuncte sūt partes per se significare: quod si hoc est: et vox cuius partū aliqd separatim et per se significat: licet sit imperfecte sententie: tamen orationem esse manifestum est. Sed quod addit orationis partes significare: vt dictionem: non vt affirmationem vel negationem. Alexander ita dictum esse arbitratur. Sūt enim inquit alie quidem simplices orationes: que solis verbis et nominibus coniunguntur: alie vero compositae: quarum partes in vnum corpus iuncte iam faciunt orationes: et simplices quidem orationes partes habent eas: ex quibus componuntur: verba et nomina: vt est socrates ambulat. Compositae autem aliquoties quidem tantum orationes: aliquoties vero etiam affirmationes: vt cum dico socrates ambulat: et Plato loquitur vtreq; sunt affirmationes: vel cum dico. Aio te eacida Romanos vincere posse. ex orationibus non ex affirmationibus componitur talis oratio. Prior autem simplicitas est: posterior vero compositio. In quibus est autem prius vel posterius aliquid: illud sine dubio diffiniendum est priori

De interpretatio. editionis secunde liber. ij.

loco: quod natura quoque precedit. Ita ergo quoniam prior simplex oratio est: posterior vero composita: prius simplicem orationem diffinitione constituit dicens cuius partes significant ut dictio: non ut affirmatio: dictionem simplicis nominis aut verbi nuncupationem ponens. In simplicibus enim orationibus huiusmodi partes sunt. In compositis vero aliquotiens quidem orationes tantum aliquotiens vero affirmationem: ut supra in dicitur: addit quoque illud. Omnem inquit diffinitionem vel contractionem esse diffinita specie vel excedere non oportet: quod si Aristoteles ita constituisset diffinitionem: ut significare partes orationis diceret ut orationes: ac non ut dictiones: simplices orationes ab hac diffinitione secluderet: Orationum namque simplicium partes non ut orationes: sed ut simplicia verba nominumque significant. Nam si omnis oratio orationis habebit in partibus: rursus ipse partes que sunt orationes: alijs orationibus coniungentur: et rursus partium partes: que eadem quoque orationes sunt alias orationes habebunt in partibus: at si quis hoc intelligentia sumpserit: ad infinitum procedet: nec ulla erit prima oratio: que simplices habeat partes. Neque enim fieri potest: ut prima dicatur oratio: que alias orationes habet in partibus: partes. n. priores sunt propria compositione: quod si in infinitum ducatur intelligentia: nulla prima oratio reperitur: et cum nulla sit oratio prima: nec ulla postrema est. Quo circa interempta: prima atque postrema omnis quoque interimitur: et nulla omnino erit oratio: quare non recta fuisset diffinitio: si ita dixisset. Oratio est vox significatiua: cuius partes aliquid extra significant ut orationes. At vero inquit Alexander. Ille si quedam orationes in partibus continent: idcirco iam necesse est ipsarum orationum partes affirmationes esse ut cum dico. Desine neque tuis incendere teque que relis. Est ergo huius orationis pars una. Desine neque tuis incendere: teque querelis alia: neutra harum affirmatio est: quamquam videatur esse oratio. Quo circa nec illa fuisset recta diffinitio: si ita dixisset. Oratio est vox significatiua: cuius partes extra aliquid significant: ut affirmatio: huiusmodi enim orationes cum sint eius partes ex orationibus iuncte: non tamen affirmationibus totum ipsius corpus orationis efficiuntur. Sed quoniam in omni oratione verba sunt et nomina: que simplices sunt dictiones: non autem in omnibus orationibus aut affirmationes aut orationes partes sunt: quod commune erat: id in diffinitione constituit: tanquam si ita diceret. Oratio est vox significatiua secundum placitum: cuius partes aliquid extra significant. Ex necessitate quidem ut dictio. Non tamen semper: ut affirmatio aut oratio. Neque enim potest fieri: ut inueniatur oratio: cuius partes non ita aliquid extra significant ex necessitate ut nomen aut verbum cum inueniri possit: ut ita extra significant orationis partes: ut tantum orationes aut affirmationes non sint. Quare si ita dixisset: oratio est vox significatiua: cuius partes aliquid extra significant: ut affirmatio: illas orationes hac diffinitione non circumscripsisset: quarum partes quidem orationes sunt: sed non affirmationes: ut ille versus est: quem supra iam posui. Sin vero sic dixisset. Oratio est vox significatiua: cuius partes extra significant aliquid ut oratio: illas orationes in diffinitione reliquisset: quarum partes simplices sunt: ut est socrates ambulat. Sed cum dicit orationis partes ita significare ut dictiones

nes non omnino ut affirmationes et simplices et compositas hac diffinitione conclusit. Simples quidem idcirco quod quelibet simplex parvissimaque oratio nomine et verbo coniungitur: que sunt simplices dictiones compositas vero: que cum habent orationes in partibus: partes ipse habent simplices dictiones: que ipse simplices dictiones totius corporis partes sunt: ut cum dico si dies est lux est: dies est: et lux est: partes sunt totius orationis. Sed rursus harum partium partes sunt dies et est: et rursus lux et est: que rursus totius orationis per quam dico si dies est: lux est: partes sunt sed dies et est: et rursus lux et est: sunt simplices dictiones. Quo circa etiam compositarum orationum partes indubitanter: ita semper significant ut dictiones non ut affirmationes: aut quedam orationes. Quare hanc diffinitionem Aristoteles recte constituit. Ad hanc ergo sententiam locum hunc Alexander expedit: Illud quoque addens sepe Aristotelem de affirmationibus dicere dictiones: quod distinguere volens: cum diceret ita significare partes orationis tanquam dictionem: ne forte dictionem hanc aliquis in affirmationem susciperet: addidit ut dictio non ut affirmatio: tanquam si diceret: duplex quidem est dictio una simplex: alia vero affirmatio. Sed ita partes orationis aliquid extra significant: ut ea dictio: que est simplex: non ut ea que est affirmatio: et huiusmodi quodammodo intellectum tota alexandri sententia tenet. Porphyrius quoque in eadem sententia est: sed in uno discrepat: cuius expositio talis est. Dictio inquit est simplex nomen: et simplex etiam verbum: et ex duobus compositum: ut cum dico socrates: vel rursus ambulat: vel equi ferus: procedit etiam nomen dictionis ad orationes quidem: sed simplicibus verbis et nominibus coniunctas: ut cum dico socrates et plato et si sit ex composito nomine: ut est equi ferus et homo. Ne orationes quamquam coniuncte sint atque imperfecte: tamen dictionis nomine nuncupatur: nec non etiam transit nomen hoc dictionis usque ad perfectas orationes: quas enunciationes nuncupari potest rursus est dicendum. Est autem enunciatio simplex: ut si quis dicat socrates ambulat. Et hec dicitur affirmatio: huius negatio est: Socrates non ambulat. Simples ergo enunciationes sunt affirmationes vel negationes: que singulis verbis ac nominibus componuntur. Itaque cum dico cum dies est lux est: tota quidem huiusmodi oratio dictio esse non dicitur. Composita namque coniuncta que est ex orationibus: que sunt dies est et lux est. Ne autem sunt affirmationes: et dicuntur dictiones. Ipse vero affirmationes: que dictiones sunt: habent rursus alias dictiones simplices: ut est dies et est: et rursus lux et est: ergo cum dico socrates ambulat: hec oratio partes habet dictiones: nomen scilicet et verbum: que dictiones quidem sunt non tamen affirmationes. Sin vero dicam Socrates in litio cum Platone: et ceteris discipulis disputavit. Hec pars orationis que est. Socrates in litio: ipsa quoque est dictio: sed non ut simplex nomen vel verbum: que dictiones quidem sunt non tamen affirmationes: neque ut affirmatio: sed tantum ut imperfecta oratio que verbis tamen nominibusque composita est: quod si sic dicam si homo est animal est. Hec rursus oratio habet dictiones in partibus: sed neque ut simplices dictiones: neque ut imperfectas orationes: sed ut perfectas: simplicesque affirmationes: et una est affirmatio animal est: alia vero homo est. Tota vero ipsa oratio

oratio dictio non est quod si dicam si animal non est homo non est: rursus hec oratio ex duabus simplicibus dictionibus negatiuis videtur esse composita: que nihilominus tota dictio non est. Ita ergo dictio inchoans a simplicibus nominibus atque verbis usque ad orationes quamuis ad imperfectas prouebitur: nec in his tantummodo consistit: sed ultra etiam ad simplices affirmationes negationesque transit: et si in eo progressionis terminum facit: ergo quoniam non omnis oratio partes habet affirmationes et negationes: que sunt simplicium dictionum perfecte enunciationes: quoniamque non omnis oratio imperfectas orationes habet in partibus: omnis tamen oratio simplices dictiones retinet: quippe cum omnis oratio ex verbis nominibusque iungatur: hoc ait. Oratio partes significare semper quidem ut dictiones: non tamen semper ut affirmationes consentiente Alexandro: cuius expositionem supra iam docui: atque ita diligentior ut lector differentias eorum recte perspiciat: et consentientes qui communicant intellectus. Hoc loco Aspasius inconuenienter interstrepit: ait enim Aristotelem non in omnes orationes definitionem constituisse voluisse: sed tantum simplices: que ex duobus constant verbo scilicet et nomine: sed ille per falsus est. Neque enim si simplex oratio simplicibus verbis nominibusque consistit: idcirco non composita quoque oratio verba et nomina similiter in partibus non habet. Quod si hoc commune est simplicibus orationibus atque compositis: ut habeant in partibus quidem dictiones simplices: non etiam affirmationes: ut etiam orationes que affirmationes habent. Hec tamen habeant in partibus simplices dictiones: Cur autem hanc questionem in Aristotelem iaciat: ratione relinquitur. Syrianus vero qui philoxenus cognominatur: non putat orationes esse: quoniam intellectus sit imperfectus: atque ideo nec eas aliquas habere partes. Nam cum dicit Plato in academiâ disputans. Hec quoniam perfecta non est: partes inquit non habet: arbitrans omne quod imperfectum est: nullis partibus contineri: atque ideo cum dicit Aristoteles: oratio est vox significatiua: cuius partes aliquid extra significant: illam orationem constitui putat que perfectum retinet sensum: ipsius enim partes esse verba et nomina. Sed hoc ridiculum est: neque enim aliquid compositum fieri potest: nisi propriis partibus. Quod si quelibet res ut componatur habeat decem partes: eas tamen singillatim apponi necesse sit: antequam ad decimam veniamus partem: nibilo tamen minus erunt: quas sibi met ad componendam totius corporis summam singillatim supponimus: etiam si ad illud: quod componendum fuit: minime peruentum est. Quo circa si antequam perueniatur ad decimam partem prioris effecti compositique partes sunt nulla ratio est imperfecte rei partes dici non posse. Neque enim dicitur totius compositi partes esse: que sunt imperfecti: ut si sit integrum nomen: habeat partes quatuor id est syllabas: ut merentius: si unam syllabam decimam: dicamque merenti: vel si unam rursus duasque ponam: ut sunt meren: huius tamen utraque syllaba in se scilicet et ren. partes sunt: et cum sit compositio ipsa sensu vacua: ac sit imperfecta: tamen partibus continetur. Syrianus igitur minime audiendus est. Sed Porphyrius potius: qui ita Aristotelis mentem sententiamque persequitur: ut eius definitionem que vera est: labare et in aliquibus alijs discrepare non fa-

ciat. De his quidem hactenus. Porphyrius autem ita dicit. Volens inquit Aristoteles ostendere non omnem orationem: aut simplices tantum habere partes aut compositas: a simplicibus sumpsit exemplum: ut diceret significare partes orationis ut dictionem non ut affirmationem: ut cum est oratio. Plato disputat dictiones quidem sunt: sed non ut affirmationes. Si vero sic esset oratio. si Plato disputat: verum dicit: Plato disputat: et verum dicit: cum sint dictiones: non sunt tantum ut simplices: sed etiam ut affirmationes. Neque enim simplex dictio affirmatio est aut negatio: sed tunc fit cum additur aliquid: quod aut affirmationis vim teneat aut negationis: atque hoc est quod ait. Dico autem ut homo significat: aut aliquid: sed non quoniam est: aut non est: sed erit affirmatio vel negatio: si quid addatur. Huiusmodi hoc est tanquam si diceret: nomen quidem simplex affirmationem: aut negationem non facit: nisi aut est verbum addatur: que est affirmatio: aut non est que est negatio. Quod autem addit: sed non una hominis syllaba: nec in eo quod est soxer rex significat: sed vox est nunc sola. In duplicibus vero significat quidem: sed nihil secundum se: quemadmodum dictum est. Huius loci duplex est expositio. Quod enim dixerat prius: si erit affirmatio vel negatio si quod addatur ei dictioni: quam supra simplicem esse proposuit: cum de significatiua orationis parte loqueretur: nunc id adimplet et explicat dicens: non si quidlibet addatur simplici dictioni: statim fieri affirmationem vel negationem: nec vero orationem: neque enim si quid non per se significatiuum dictioni simplici copuletur: idcirco iam vel oratio vel affirmatio vel etiam negatio procreabitur: neque enim si una syllaba hominis que significatiua per se non est: copuletur eidem ipsi dictioni: iam vlla inde procreatur oratio. Quod si oratio non sit: nec affirmatio nec propositio est: hec enim orationes quedam sunt: ut si quis ex eo quod est homo tollat unam syllabam: eamque toti dictioni simplici aptet: dicatque o homo vel alio quolibet modo decidens partem toti corpori dictionis adiungunt non faciet orationem. Quod si hoc est: nec affirmationem nec negationem: que quedam sunt orationes. Ita ergo accipiendum est: tanquam si hoc modo dixisset. dico autem ut homo significat aliquid: sed non quoniam est aut non est: sed erit affirmatio: vel negatio si quid addatur: sed non ut una hominis syllaba addatur: nec cuiuslibet alterius dictionis. si quid non per se significat. ut in eo quod est soxer rex non significat: sed vox est nunc sola. Atque id si quis velut parte tollat id quod est rex: apponatque ei quod est soxer: dicatque soxer rex ut rex tanquam pars sit eius quod est soxer: oratio nulla est: atque ideo neque affirmatio nec negatio. Hec enim ex vocibus per se significatiuis constant. Rex vero in eo quod est soxer: quoniam pars est nominis: nihil ipsa significat. Vel certe erit melior intellectus si hoc quod ait. sed non una hominis syllaba. non appetimus ad orationis perfectionem: sed potius ad dictionis significationem: ut quoniam dixit superius orationis partes significare ita ut dictionem non ut affirmationem: que esset dictio manifeste monstraret. Dictiones namque constituit voces per se significantem. ergo cum dicit. Sed non una hominis syllaba. tale est ac si diceret. significat quidem pars orationis ut dictio Sed he ipse dictiones perfecte nomina sunt et verba non partes nominum verborumque. In eo enim quod

De interpretatio. editionis secunde liber. ij.

Equiferus currit: equiferus quidem dictio est totius orationis significat eius ut pars orationis. sed ferus con significat ut pars nominis. atque ideo ferus dictio non est. Quo circa si que alie syllabe in parte orationis sunt: id est in nomine vel verbo: nihil per se significant: quamquam sint in parte nominis: quod nomen pars orationis est: nihil tamen ipsum significat in tota oratione: quare nec dictio erit. Audiendum ergo est ita: tanquam si sic diceret. Oratio autem est vox significatiua: cuius partium aliquid significatiuum est separatim: ut dicitur: non ut affirmatio: dico autem ut homo significat aliquid: et est quedam dictio simplex. Illam neque oratio est quoniam simplex est: nec affirmatio neque negatio: quoniam non significat: aut esse aut non esse. Sed erit tunc affirmatio: quando aliquid additur: quod affirmationem negationem ue constituat. Sed quod ad dictionem esse id quod dicitur homo. Idcirco dictio est: quoniam per se significat. Syllaba vero eius nominis quod est homo: quoniam nihil designat: non est dictio. Hoc est enim: sed non una nominis syllaba: vel si videatur quidem significare: pars tamen sit nominis: et con significet in nomine. in tota oratione nihil significat. Neque enim est pars orationis. Quod per hoc dixit quod ait. nec in eo quod est forex rex significat. sed vox est nunc sola nihil significans: unde probatur huiusmodi particulas non esse dictiones. Vox enim sola non est dictio: sed vox per se significans. Si qua autem sunt inquit nomina: que sint composita ex alijs: ut est equiferus emittunt quidem quandam imaginem significandi: sed per se nihil significant: con significat autem. In simplicibus vero nominibus nec imaginatio vlla significandi est: ut in eo quod est cicero: partes eius cum simplices sono: tum etiam intellectu preter cuiuslibet imaginationis similitudinem significationem ue sunt. In duplicibus vero vult quod est pars significare: sed nullius separatim significatio est. Idcirco quoniam solum con significat id quod totum compositi nominis corpus designat. ipsum vero separatim (ut sepius dictum est) nihil extra significat.

¶ Est autem oratio omnis quidem significatiua non sicut instrumentum: sed (quemadmodum dictum est) secundum placitum.

¶ Secundum placitum esse orationes illa res approbat: quod earum partes sunt ad placitum: id est nomen et verbum. Quod si omne compositum ab his ex quibus est compositum: sumit naturam. Vox que positione constituta vocibus iungitur: ipsa quoque secundum placitum positionemque formatur. Quare manifestum est orationem secundum placitum esse. Plato vero in eo libro: qui scribitur cratylus: aliter esse constituit: eamque dicit suppellectilem quandam atque instrumentum esse significandi res eas que naturaliter intellectibus concipiuntur: earumque intellectum vocabulis discernendi. Quod si omne instrumentum naturalium rerum secundum naturam est: ut videndi oculus: nomina quoque secundum naturam esse arbitratur. Sed hoc Aristoteles negat: et Alexander multis in eo nititur argumentis monstrans orationem non esse instrumentum naturale. Aristoteles vero ita utitur dicens. Est autem oratio omnis quidem significatiua: non sicut instrumentum: tanquam si diceret. Est quidem omnis oratio significatiua non tamen naturaliter: instrumentum enim hoc demon-

strat: tanquam si diceret naturaliter significare. Quod qui instrumentum orationem esse negant: non eam naturaliter significare dicunt: sed ad placitum. Naturalium enim rerum naturalia sunt instrumenta. Idcirco autem instrumentum pro natura posuit: quod (ut dictum est) Plato omnium artium instrumenta secundum naturam ipsarum artium consistere proponebat. Et Alexander quidem non esse instrumentum orationem sic ingreditur approbare. Omnis inquit naturalium rerum suppellex ipsa quoque naturalis est: ut visus quoniam natura datur: eius quoque suppellex est naturalis: ut oculus. Eodem quoque modo auditus cum naturalis sit: aures nobis que sunt audiendi instrumenta: naturaliter esse datur cognoscimus. Quare quoniam oratio ad placitum non naturaliter est: partes enim manifestum est orationis ad placitum positas: que sunt scilicet nomina et verba: sicut monstrat apud omnes gentes diuersitas vocabulorum. Quoniam ergo per hoc secundum placitum omnis oratio esse monstratur. Quod autem secundum placitum est: non est secundum naturam: non est ergo oratio suppellex. Significandi enim ratio atque potestas naturaliter non est. Quod si oratio naturaliter non est: non est suppellex. His alijsque similibus rationibus monstrat non esse suppellectilem orationem. Quo circa dicendum nobis est: naturaliter quidem esse voces potestatesque naturaliter vocabula rebus imprimendi: non tamen naturaliter significatiuas: sed positione. Sicut ergo naturaliter singularium artium sumus susceptibiles: sed eas non naturaliter habemus: sed doctrina concipimus. Ita vox quidem naturaliter est: sed per vocem significatio non naturaliter. Neque enim vox sola nomen est aut verbum: sed vox quedam addita significatione: et sicut naturaliter est moueri: saltare vero cuiusdam iam artificij: et positionis: et quemadmodum es quidem naturaliter est. Statua vero positione vel arte. Ita quoque possibilitas ipsa significandi: et vox naturalis est. Significatio vero per vocem positionis est: non nature. Hactenus quidem de communi oratione loquutus est: nunc autem transit ad species eius. Ait enim.

¶ Enunciatiua vero non omnis: sed illa in qua verum vel falsum inest. non autem in omnibus inest: ut de precativa oratio quidem est: sed neque vera neque falsa. cetera quidem igitur relinquat. rhetorice enim vel poetice conuenientior consideratio est. enunciatiua vero presentis speculationis est.

¶ Species quidem orationis multe sunt: sed eas varie partuntur: at vero peripatetici quinque partibus omnes species orationis ac membra distribuunt. Orationis autem species dicimus perfecte: non eius que est imperfecta: perfectas autem voco eas que complement expediuntque sententiam. Et sit nobis hoc modo diuisio. Sit genus oratio: orationis aliud est imperfectum: quod sententiam non expedit: ut si dicam Plato in licio: aliud vero perfectum. Imperfecte autem orationis alia est deprecativa: ut ad sit letitie bacchus dator. Alia imperatiua: ut accipe daque fidem. Alia interrogatiua: ut quo te meri pedes: an quo via ducit: in urbem. Alia vocatiua: ut o qui rex hominumque deumque eternis regis imperijs. Alia enunciatiua: ut dies est: dies non est. In hac sola que est enunciatiua: veri falsue natura perspicitur

prospicitur. In ceteris enim neque veritas neque falsitas inuenitur. et multi quidem plures species esse dicunt perfecte orationis. alii autem innumeras eorum differentias produunt. sed nihil ad nos. Luncte enim species orationis aut oratoribus accommodatae sunt aut poetis. sola enunciativa philosophis. Ergo hoc dicit. Non omnis oratio enunciativa est. Sunt enim plures quae enunciativae non sunt: ut be quas supra posui. Nec autem sola est in qua verum falsumve inueniri queat. Quocirca quoniam istam in qua veritas vel falsitas inuenitur. dialecticis philosophisque est requirere. Ceteris autem oratoribus atque poetis accommodatae sunt: iure de hac sola tractabitur. id est de enunciativa oratione. Hucusque ergo de partibus interpretationis: et de communi oratione locutus est. Nunc autem astringit modum disputationis in speciem: et de vna specie orationis tractat: de qua vna interpretatione quae est enunciativa. Species namque est enunciativa interpretationis: negatio vero et affirmatio enunciationis. Quare de enunciativa oratione considerandi hinc cum ipso Aristotele commodissimum sumamus initium.

Est autem vna prima oratio enunciativa affirmatio: deinde negatio: aliae vero omnes coniunctione vnae. Necessesse est autem omnes orationem enunciativam ex verbo esse vel casu verbi. etenim hominis ratio si non est: aut fuit: aut erit: aut aliquid huiusmodi addatur: nondum est oratio enunciativa. Quare autem vnum quiddam est: et non multa animal gressibile bipes. Neque enim eo quod propinque dicuntur. vnum erit. est autem alterius hoc tractare negotij.

Una oratio duplici modo tractatur: vel cum per se vna est: vel cum per aliquam coniunctionem iungitur. Vel certe ita dicendum est. Aliae orationes naturaliter vnae sunt: aliae vero positione. Et naturaliter vnae quidem sunt orationes quae non dissoluntur in alias orationes: ut est sol oritur. Quae autem positione sunt vnae in alias orationes dissoluntur: ut est. si homo est animal est. haec enim in orationes alias separatur. et quemadmodum lignum vel lapis singulatum in propria natura consistunt et sunt vna: ex his autem facta navis vel domus quae cum pluribus quidem consistit: vnae tamen arte sunt. non natura. Ita quoque in orationibus simplices eas et per se naturaliter vnas orationes dicimus: quae verbo tantum et nomine iunguntur. Compositas autem quae in alias (ut dictum est) orationes diuiduntur. multas enim orationes in huiusmodi orationibus coniunctio iungit: ut si dicam Plato est et Socrates est. haec coniunctio et utraque coniungit. atque ideo vna videtur positione: quae naturaliter et per se vna non fuerat. naturaliter autem vnius orationis due partes sunt affirmatio et negatio. sed quoniam non ita dixit. est autem vna oratio enunciativa affirmatio vel negatio. est enim vna coniunctione. Sed ait. Est autem vna prima oratio enunciativa affirmatio. deinde negatio. huiusmodi oritur questio. Utrum id quod ait prima ad affirmationem referatur: ut sit posterior negatio. an id quod ait prima ad simplicem retulerit orationem: ut secunda sit: quae ex orationibus iungitur. quam dubietatem ipse dissoluit. Sic enim inquit. Est autem vna prima oratio enunciativa affirma-

tio: et ut quam secundam diceret demonstraret ait. deinde negatio. ut primam affirmationem poneret: secundam negationem. Quod si ita dixisset. est autem vna prima enunciativa oratio affirmatio: vel negatio deinde coniunctione vnae. ita oporteret intelligi tanquam si diceret illam esse primam orationem quae simplex esset: cuius partes affirmatio essent atque negatio: Secundam vero illam quae coniunctione quadam vna fieret: cum ex orationibus iungeretur.

Sed quoniam id quod ait prima ad affirmationem iunxit dicens. est autem vna prima oratio enunciativa affirmatio. ad negationem vero deinde subiicit dicens: deinde negatio. Dicendum est primam esse orationem esse arbitrari affirmationem. Secundam vero negationem: cui deinde continenter appositum. Sed rursus incurramus Alexandri questionem.

Per hoc enim negat affirmationem negationemque sub vno genere poni oportere id est sub enunciatione: quod in his quae priora vel posteriora sunt: commune genus non potest inueniri. Sed hoc supra iam dictum est non oportere omnia quaecumque quolibet modo priora vel posteriora sunt: a genere communi secernere. Alioquin sic primae et secundae substantiae sub vno genere substantiae non ponentur. Sic etiam simplices et compositae orationes. quarum simplices propositiones primae sunt: posteriores compositae vno genere non continebuntur. Sed illa sola putanda sunt sub eodem genere poni non posse: quae ad substantiam priora vel posteriora esse cognoscimus. Quae vero ad suum esse equalia sunt: nihil prohibet sub eodem genere utraque constitui. Ergo quoniam affirmationi et negationi hoc est esse: quod in his veritas et falsitas reperitur. haec autem est enunciativa: in qua scilicet veritatis et falsitatis constituta sit ratio. quoniam ad id quod veri falsive significatiue sunt: neque affirmatio prior: neque negatio posterior est. Nullus dubitat quo equaliter participant affirmatio et negatio: idem generi posse supponi. sed affirmatio et negatio equaliter participant enunciatione: siquidem enunciativa veri falsique virtus significatione. et affirmatio et negatio veritatem atque mendacium equaliter monstrant. enunciativa igitur affirmationis et negationis genus esse ponenda est. Quod ergo ait. Est autem vna prima oratio enunciativa affirmatio: deinde negatio aliae vero coniunctione vnae. Ita intellegendum est: quod affirmationem primam: secundam vero negationem: cui addidit deinde: in prolatione posuerit. prior enim est affirmatio: posterior negatio in prolatione duntaxat: non secundum veri falsique designationem. Quocirca nihil prohibet et priorem putari affirmationem negatione: et tamen utraque sub vno genere id est enunciatione constitui. Sed quod secutus est. necesse est autem omnem orationem enunciativam ex verbo esse vel casu. huiusmodi est. volens Aristoteles distribuere dictiones: affirmationem: negationem: enunciationem: contradictionem: sensus confusa breuitate permiscuit: et nebulis obscuritatis implicuit: oportuit namque prius quid esset dictio. post autem quod affirmatio: et negatio: et rursus quod esset enunciativa et contradictio constituere. Sed hoc interim permittit. nunc vero quemadmodum constituat enunciativa docet dicens. Quod omnis enunciativa consistet verbo: quoniam simplex dictio est nomen aut verbum. Omnis enunciativa simplex huiusmodi est: ut semper

De interpretatione editionis secunde liber.ii.

quidem vel verbum vel aliquid quod idem valeat: tamquam si diceretur: verbum vel casum verbi in predicatione retineat. sed non semper subiectus terminus fit ex nomine: semper tamen predicatus ex verbo fit. n. huiusmodi propositio: que est sol oritur. in hac ergo propositione quod dico sol oritur. subiectum est sol. quod vero dico oritur predicatus. et utraque has dictiones terminos voco. sed quodcumque prius dicitur in simplici enunciatione: illud subiectum est: ut in hac sol. quod vero posterius: illud predicatum: ut in eadem oritur. Ergo necesse est omnem enunciationem orationem si simplex sit verbum in predicatione retinere: ut in eadem ipsa: cum dico sol oritur. oritur verbum est. vel quod idem valeat: ut est socrates non ambulat. non ambulat enim infinitum verbum est: et verbum quidem non est: sed eandem vim retinet quam verbum. Casus etiam verbi ponitur sepe: ut socrates fuit. subiectus vero terminus non semper consistit in nomine potest enim infinitum nomen habere ut cum dico. non homo ambulat. potest et verbum: ut cum dico. ambulare moueri est ergo (ut arbitror) plene monstratum est non semper subiectum nomen esse: sed semper predicatum in solo verbo consistere. Approbans ergo verba semper in predicationibus poni. hoc addidit. nisi enim aut est aut fuit. aut aliquid huiusmodi sit additum: aut quod idem valeat apponatur: enunciatio non fit. cum enim dico homo est. est verbum in predicatione propositum. Sin vero dixerit. homo vivit. idem valet tanquam si dicas homo vivus est. Ergo non posse sine verbo affirmationem negationem ve constitui docuit per id quod ait. etenim hominis ratio si non aut est: aut erit: aut fuit aut aliquid huiusmodi addatur: nondum est oratio enunciativa. Hoc enim dicere videtur. Diffinitio hominis est verbi gratia animal gressibile bipes. et hec ratio est humane substantie. ergo hec ratio nisi ei est: aut erit: aut fuit: aut quodlibet verbum (sicut supra dictum est) apponatur: enunciatio non fit. neque enim verum neque falsum est. Si enim dicam tantum animal gressibile bipes. nulla me veritas mendacium ve consequitur. Sin autem dixerit animal gressibile bipes est vel non est. affirmatio mox negatioque conficitur quod enunciationes esse quis dubitet. Sed cum de simplicibus enunciationibus loqueretur ait. hominis rationem id est diffinitionem non esse enunciationem: nisi ei aut est: aut erit: aut huiusmodi aliquid apponatur approbans scilicet unam esse et non multiplicem orationem diffinitionis humane: cui si est: aut erit: aut fuit adderetur: enunciationem simplicem faceret. Cur vero una sit talis oratio: causa queritur neque enim ex solis duobus terminis constat id quod dicimus animal gressibile bipes. et que nominat: plura sunt. quare ipse sibi institit: et de sua propositioe rationem que fuit: quam nunc dicere supersedit. ait enim. Quare autem unum quiddam est et non multa animal gressibile bipes. neque enim in eo quod dicuntur propinque: unum erit. Est autem alterius hoc tractare negotii. Hoc scilicet querens tanquam si ita ipse ex persona sua diceret. de simplicibus enunciationibus omnibus ipse loquebar. deque his propositum eas preter verbum esse non posse. et ad hanc rem probandam exemplum sumpsit diffinitionem hominis: cui nisi est: aut erit aut fuit apponatur: enunciationem non fieri dicit: quasi una et non multiplex esset oratio ea per quas dicitur animal gressibile bipes: de qua fieri possit simplex enunciatio. Cur autem esset una oratio animal

gressibile bipes: alterius inquit est hoc tractare negotii: cum de rebus: non de propositionibus perspicendum est. Illam non idcirco una oratio est quia continue dicitur: et coniuncte sibi met: animal gressibile bipes. hoc enim si ita esset: possemus et hanc orationem que tam multa significat: unam dicere si continue proferatur: ut est socrates philosophus simus caluus senex. ergo quemadmodum huiusmodi oratio sit multiplex et non una posterius dicemus. ergo nunc manifestum sit hanc orationem que dicit. socrates philosophus simus caluus senex. non esse unam sed multiplicem. si ergo propinquitas proferendi ipsa continuatione unam faceret orationem: posset hec quoque una esse oratio: que manifeste non una esse docebitur. Quare non idcirco erit una oratio ea que dicit animal gressibile bipes. quod continue et propinque proferatur. Que autem causa sit ut una sit: ipse dicere sustulit. sed in libris eius operis quod $\mu\epsilon\tau\alpha\tau\alpha\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\acute{\epsilon}$ inscribitur: expediuit. Theophrastus autem in libro de affirmatione et negatione sic docuit: diffinitionem unam semper esse orationem: eamque oportere continuatim proferri. illa enim una oratio esse dicitur: que unius substantie designativa est. Diffinitio autem ut verbi gratia hominis animal gressibile bipes: una est oratio per hoc: quoniam unum subiectus id est hominem monstrat. Si ergo continue proferatur et non diuise: una est oratio: et quia continue dicitur: et quia unius rei substantiam monstrat. Sin vero quis diuidat: et orationem unam rem significantem proferendi intermissione distribuatur: multiplex sit oratio: ut si dicat animal gressibile bipes. unam rem mihi tota monstrat oratio: et continue dicta est. Sin vero dicat animal: et rursus gressibile: et sub intermissione repetat bipes: multiplex erit distributa intermissione oratio. Et rursus aduersum id questio. et quis hoc non iure culpet posse eam: que una est orationem intermissione proferendi fieri multiplicem: cum continuatio proferendi non faceret unam: que esset multiplex per naturam. Sicut enim in illis que multiplices sunt naturaliter: non potest continuatio proferendi unam facere orationem. Si quoque non debet que est una naturaliter oratio: idcirco quod de uno subiecto dicatur: fieri multiplex per intermissionem. Sed hoc ita soluitur. Illam cum animal dicimus. et sub intermissione rursus gressibile: eodemque modo iterum bipes: non hec ita dicimus: tanquam si in unum cuncta coniuncta sint Quocirca quoniam est quidem animal: rursus gressibile est: rursus bipes: quoniam plura sunt. et pluraliter dicta id est distributa: non videntur ad unum subiectum distributa posse predicari. sicut cum dico socrates philosophus simus. caluus. senex. hec omnia non est simplex oratio: nec si continue proferatur: quod ad unam substantiam non tendunt. accidentia enim sunt: et extrinsecus veniunt. Probatur autem neque eas orationes: que per diuisionem dicuntur: neque eas que non ad unam substantiam tendunt: unam esse hoc modo. si dicat quis animal. et rursus gressibile: et iterum bipes: non unum est animal: nec unum gressibile: nec unum bipes. Sin vero dixerit animal gressibile bipes continue: et propinque: unum est: quod tria ista iuncta significant id est homo. Conuertamus nunc animam ad eas: que plura quidem significant: sed continue proferuntur: ut cum dico socrates philosophus caluus senex. videtur quasi quedam socratis esse diffinitio philosophus caluus senex. sed non necesse est si huiusmodi

huiusmodi ratio socratis fuit: omnem quicumque philosophus est sener caluus: etiam socrates esse. In multis ergo continuatio ista valet accidere. Quocirca non vnum significat: quod continue proferatur. Ergo si ex omnibus vnum quidem significetur: et continue proferatur: vna est oratio: ut partes quedam rei definite sint ea que in diffinitione ponuntur: non accidentia. et proficit quidem aliquid continua prolatio ad perficiendam vnam orationem: sed ipsa sola non sufficit: nisi vnumquodque subiectum sit. atque ideo dixit Aristoteles animal gressibile bipes non idcirco esse vnam orationem: quod propinque dicatur. nam neque sufficit ad constituendam vnam orationem propinquitas proferendi: nihilque prohiberet que naturaliter essent multiplices: eas continue et propinque prolatas vnas videri. sed huius rei rationem Aristoteles ponere distulit. Sed sus ergo huiusmodi est. Necessesse est inquit omnem enunciativam orationem ex verbo esse vel casu. Etenim hominis ratio: que et ipsa quoque oratio est: si non est: aut erit: aut fuit: aut aliquid huiusmodi illi addatur: nondum est enunciativa. hoc vero in solis simplicibus enunciationibus venit. In his autem que coniunctione vne sunt (ut supra iam ait) non omnino est. Cum enim dico dies est. vis tota in verbo est. Si autem cum coniunctione proferam si dies est. lux est. tota vis in coniunctione consistit. Veritatis enim aut falsitatis rationem sola coniunctio tenet: que conditionem proponit: cum dicit. si dies est lux est. si enim illud est illud euenit. igitur in coniunctione omnis vis huiusmodi propositionis est. omnis autem simplex propositio totam vim in verbo habet positam. Et quemadmodum in his: que hypothetice vel conditionales dicuntur. coniunctiones vni propositionis tenent sic in simplicibus propositionibus predicatio vim obtinet. vnde et grece quoque tales propositiones categorice. id est predicative dicuntur scilicet que sunt simplices: quod in his totam propositionem obtineat predicatio. atque ideo Aristoteles ait ex verbo vel casu fieri simplicem enunciationem. nam preter id quod continet totam propositionem predicativam. scilicet preter predicationem enunciativa non fit: non est: ut negatio quoque non ad subiectum sed ad predicatum semper aptetur. Nam cum dico sol oritur: non est huius negatio. non sol oritur: sed illa que est sol non oritur. atque ideo negatio ad subiectum posita non facit contrariam propositionem: ad predicatum vero reddit contrariam. Recte igitur Aristoteles de subiecto nihil locutus est. Non enim predicativam propositionem subiectus terminus tenet: sed tantum predicatum: qui totam enunciationem propria virtute confirmat.

Est autem vna oratio enunciativa que vnum significat: vel coniunctione vna plures vero: que plura et non vnum: vel inconiuncte. Nomen ergo et verbum dictio sit sola: quoniam non est dicere sic aliquid significantes voce enunciare: vel aliquo interrogante: vel non sed ipso proferente.

Hinc monstratur quoniam tunc cum dicit. Est autem vna prima oratio enunciativa affirmatio: deinde negatio. primam enim non de ea oratione dixisse putandum est: que naturaliter vna est: sed de affirmatione alioquin hic quoque repetens ita dixisset. Est autem oratio vna prima enunciativa que vnum significat. sed quoniam non ita dicit: manifestum est quod dudum ait primam: non ad orationem: que preter coniunctiones

vna est: retulisse: sed ad affirmationem: quam negatione priorem esse constaret. sed hoc iam superius dictum est. Quid autem sibi velit hec enunciativa: paucis exponam. Multas enim confusiones multosque in orationibus errores hic locus optime intellectus: veraciterque perceptus sustulit. et hec est expositio: quam nullus ante Porphyrium expositorum vidit. Non est idem namque vnam esse orationem et multiplicem. quod simplicem et compositam: et distat vna a simplici: distat etiam multiplex a composita. Est ergo vna oratio que vnum significat: multiplex autem que non vnum sed plura. fit autem hoc in huiusmodi orationibus: ut cum dico: cato philosophus est hec oratio non est vna. non enim vnum significat. potest. enim. monstrare et catonem vticensem esse philosophum. potest etiam ostendere et catonem censorinum oratorem esse philosophum. qua in re non vna est oratio. atque idcirco in vticensi quidem catone est vera: in oratore vero falsa. Huiusmodi ergo orationes multas vocamus. Sin vero vnum significat. ut cum dicimus. in charta scribitur. illam dicimus vnam ergo vna que fit vel multiplex oratio ex his intelligitur que significatur. si enim vnam significat rem. vna est. si multas. multiplex. Simples autem et compositae orationes non ad significationem: sed ad terminos ipsos dictionesque: que in propositionibus sumuntur: referende sunt. Et est quidem simplex oratio enunciativa: que ex solis duobus terminis constat: ut est homo vivit. Siue autem his propositionibus omnis addatur: ut est omnis homo vivit. siue nullus: ut nullus lapis vivit. siue aliquis: ut aliquis homo vivit. vel aliquis homo non vivit. quoniam termini ipsi duo sunt simplex vocatur propositio. composita vero si ultra terminos duos enunciat: ut est plato philosophus in licio ambulat. hic enim quattuor sunt termini. vel si tres sint: ut plato philosophus ambulat. hec quoque si eis omnis aut nullus aut aliquis addatur: eodem modo compositae sunt. Ergo vna vel multiplex oratio intelligitur: si vnum vel multa significat. et de propria significatione semper iudicantur. Simpler autem et composita non ex significatione: sed ex verborum et nominum pluralitate cognoscitur. si enim ultra duos terminos habet propositio composita est: si duos tantum simplex: si ergo semper oratio que simplex est. id est que duobus terminis constat: vnam tantum significantiam retineret: indifferenter dici posset vna oratio et simplex eadem enim vna esset: que etiam simplex. sed quoniam non omnis simplex vnum significat. non omnis simplex vna est. potest ergo fieri: ut simplex quidem sit propositio: multe tamen orationes: simplex quidem ad compositionem dictionum: multe vero ad significationem sententiarum: quare erit in hoc gemina distinctio ut vnam dicamus simplicem namque orationem: alteram simplicem et plures orationes. Rursus si omnes compositae orationes plures etiam res significant. indifferenter diceremus multiplicem et compositam. sed quoniam fieri potest. ut propositio aliquotiens quidem constet ex numerosis pluribusque terminis quod sunt duo: vnam tamen sententiam monstrat. potest quidem fieri ut composita sit: vna tamen oratio sit significatione: composita dictione: ut est animal rationale mortale metis et discipline capax. hec quidem plura sunt: sed his vna substantia subiecta est id est homo. Quare vna quoque sententia est. Sin vero quis dicat. socrates et ambulat et loquitur et cogitat. multa sunt. diuersa sunt enim et quod ambulat: et quod

De interpretatione editionis secunde liber.ii.

loquitur: et quod cogitat. Quare erit aliqui composita quidem oratio: una tamen. sed quoniam composita oratio aliquoties eodem continue sine coniunctione dicitur: aliquoties eodem continue copulatur. sunt hinc quatuor differentie est. n. una oratio. composita ex terminis continuatim dicitur et sine coniunctione unam sententiam monstrans. ut est animal rationale mortale mentis et discipline perceptibile. hec. n. oratio composita quidem est ex multis terminis: sed coniunctionem non habet. nam quod dictum est mentis et discipline perceptibile: hec coniunctio que est. et nullam in tota propositione unum obtinet. neque. n. coniungit propositionem: sed artem vel rem addit: cuius susceptibilis homo esse videatur. et habet unam substantiam subiectam: que est homo. Alia vero est composita ex terminis nulla coniunctione copulatis multiplex: et non unam significans propositionem: ut est plato atbeniensis philosophus disputat. Aliud. n. est esse platonem. aliud esse philosophum. aliud esse atbeniensem. aliud disputantem. et hec coniuncta unum aliquid non faciunt quasi substantiam. Quare hec multiplex est. sed ea manifestus est nulla coniunctione copulati. Alia vero est composita ex propositionibus inconiunctis multiplex: ut est iupiter optimus maximus est: Juno regina est: minerua dea sapientie est. quas si quis sub unum continueque proferat: plures quidem propositiones sunt: et oratio multiplex: sed coniunctione carent. Alia vero est composita vel ex terminis vel ex propositionibus coniunctione copulatis multiplex et multa significans: et ex terminis quidem composita: ut si quis dicat. iupiter et apollo sunt dii. Ex propositionibus autem coniuncta multa significans est: ut si quis dicat. et apollo vates est: et iupiter tonat. Est autem preter has alia composita oratio ex propositionibus coniunctione coniunctis unam significans orationem: ut cum dico. si dies est lux est. due. n. propositiones que sunt iste. dies est. lux est. si coniunctione copulantur. sed hec oratio non significat multa: neque. n. die esse et lucem proponit esse. sed si dies est. lucem esse. Quocirca significat consequentiam quadammodo: non existentiam propositionis. non. n. dicit utraque esse: sed si una est alia est consequens: quod utrumque in unam quodammodo intelligentiam congruit. Sed hanc porphyrius propositiones extrinsecus ponit. adcirco quod plura significare videbatur. ipsa. n. propositionum pluralitas multitudinem simulat significationem: sed (ut dictum est) non plures significat res: sed unam consequentiam. Composita igitur et unam rem significantium propositionum duplex modus est. Aut. n. ex terminis inconiunctis unam rem significans composita oratio: ut animal rationale mortale est. Aut ex propositionibus composita: et coniunctione copulata unam quidem emittens plura significandi: unam vero rem significans oratio: ut si dicamus. si dies est lux est. Luz ergo hec sit distributio compositarum et simplicium orationum duplici modo unum orationes sunt. et duplici multe. Simpliciter autem in composita: et simpliciter composita. et uno quidem modo una oratio dicitur: cum sine coniunctione non est. Alia vero cum unam rem significat. rursus uno dicitur modo oratio multiplex: cum aliqua coniunctione non copulata: alio vero cum plura significat. atque hoc est quod ait. Est autem una oratio enunciatiua que unum significat: vel coniunctione una. Plures autem que plura et non unum: vel inconiuncte. est enim (ut dictum est) dupliciter una oratio: vel quoniam cum coniunctione est: vel cum unam rem significat. Multiplex autem oratio est: vel que multa significat. vel que sine coniunctione coniungitur. multas. n. orationes vocavit eas: que sunt multiplices: vel significationis pluralitatem teneant: vel preter coniunctiones sint. Quod autem ait. vel inconiuncte.

ete. totum completus est. multiplex est. n. propositio vel si fuerit in composita. quoadmodum est. Lato plus est. Multiplex est vel si fuerit composita ex terminis preter coniunctionem: quemadmodum dictum est: ut plato atbeniensis in licio disputat. vel si composita sit ex propositionibus preter coniunctionem: quemadmodum est. homo est. animal est. vel si composita sit ex terminis coniunctione copulatis: ut et iupiter et apollo dii sunt. vel si composita sit ex propositionibus preter coniunctionem: quemadmodum est. et apollo vates est: et iupiter tonat. Cur autem dicitur plures autem que plura. et non unum addit. hoc est quod sunt quedam que plura significant in sermonibus: unum tamen in tota compositione demonstrent: ut est animal rationale mortale. hec. n. omnia multa significant. aliud est. n. animal: aliud rationale: aliud mortale. sed totum simul unum est quod est homo. Cum autem dico socrates atbeniensis philosophus. et singula plura sunt: et omnia simul plura nihilominus sunt. hec. n. accidentia sunt: et nullam substantiam informant. atque hoc quidem dicitur de orationibus: que vel coniunctione unum sunt: vel significatione et rursus de multis que vel preter coniunctionem multe essent: vel significatione multiplici. Que vero in simplicibus atque compositis posterius dicitur: cum ad id loci expositio venerit: explicabitur. nunc autem revertamur ad ordinem: igitur quoniam supra dixerat simpliciter propositionem: quam cathogoricam greci dicunt: nos predicativam interpretari possumus: semper verbi predicatione constitui: non autem semper nomine subiecto: quod aliquoties quidem vel infinitum nomen: vel casus nominis: vel verba subiecta sunt. Cum ergo dictis simpliciter constitui diceret simpliciter ordinem: et affirmationem negationemque ordines esse ostendit: manifestum fecit affirmationem et negationem dictis constitui et formari ita quod ut affirmationem et negationem se sola ubi dictio predicata: non autem semper dictio nominis subiecta persiceret. Cum igitur hec ita proposuisset: nunc quod sit dictio. que predicativa. i. simplices propositiones format exponit dicens. Nomen ergo et verbum dictio sit sola: quod ideo ait dictio sit sola quod sunt quedam dictiones simul et affirmationes vel imperfecte orationes. quod iam supra dictum est. Cur autem nomen et verbum sole sint dictiones monstrat. quoniam non est dicere sic aliquid significantem voce enunciare: vel aliquo interrogante vel non sed ipso proferente. Sensus huiusmodi est. Enunciatiua propositio bis maxime duobus format per propriam nomen atque substantiam. et per eius usum atque tractatum. et nomen quidem ipsius est: ut in ea veritas inveniatur aut falsitas. usus autem cum aliquid aut interrogando proponitur et respondetur: ut utrum anima immortalis est. aut certe cum aliquis per suam sententiam enunciat atque profert. ut si quis dicat hoc ipsum ex propria voluntate anima immortalis est: unde definitio quoque enunciatiua unius quidem nature atque substantie talis redditur. Enunciatio est oratio: in qua verum falsumve est. Ex usu vero eius atque tractatu enunciatiua oratio est quam interrogantes proponimus: ut verum vel falsum aliquid audiamus. ex nostra vero prolatione. quam proponentes aliquid verum falsumve monstramus. ergo cum omnis enunciatiua oratio aut in interrogatione posita sit: aut in spontanea prolatione: et in utraque enunciatiua nomen et substantia illa versetur: ut siue in interrogatiua sit posita cum ratione coniuncta: verum habeat vel falsum siue per se per lata viriliter retineat: dictiones inquit vel alio interrogante vel quolibet proferente et sponte dicente verum falsumve non continent. Si. n. quis dicat interrogans. socrates ne disputat. alius respondeat disputat. hoc quod respondit

quod refertur disputat si cum tota interrogatione iungatur, potest habere intellectum verum falsumve significatis ordinis. Sin vero per se intelligatur disputat: quod quod alio interrogante responderit: sine vero tamen falsoque relinquatur. Similiter et si quis dicat socrates vel ambulat nullo in interrogante: sed ipse proferens: nec verum aliquid nec falsum designat. ergo verba et nomina dictiones solae sunt: quae et simplices sunt. Erant. n. aliae quaedam dictiones in orationibus nominibusque compositis: sed nondum perfecte scilicet: quae neque verum neque falsum: vel alio interrogante vel quolibet sponte proferente significat. Erunt. n. aliae quaedam dictiones. quae alio interrogante et quolibet sponte proferente verum falsumve retinerent. in his. s. quae erant affirmationes aut negationes. Quocirca sensus huiusmodi est. ordo autem verborum sic se habet. nomen ergo et verbum dictionis sit sola: quae non possumus dicere significantem aliquid sic voce. i. verbo vel nomine enunciare. Non. n. possumus dicere: quae quae verbo vel nomine significat aliquid: ille enunciat. vel aliquo interrogante: vel non sed ipso proferente: tamen si sic diceret. Verba ipsa et nomina dictiones sole sunt quae verbis et nominibus significantem hominem aliquid non possumus dicere quae enunciat quicquid siue cum aliis interroget: siue ipse sponte proferat simplicem dictionem. Enunciare autem est orationem dicere: quae verum falsumve designat

Harum autem haec simplex: quid est enunciatio: ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo haec autem ex coniuncta: vel ut oratio quaedam iam composita.

Quam superius de vniuersis orationibus atque pluribus dixit: et vna quidem posuit: quae aut coniunctione vna esset secundum plationem: aut significatione secundum propriam nam: plures vero quae aut coniunctione carerent: aut multa significatione sua complecterent: quaeque aliud erat vna oratio: aliud simplex: aliud composita: aliud plures: post illa ad simplicem compositamque reuertitur dicens simplicem esse orationem enunciatiuam: quae duobus terminis continetur. quorum vnum subiectum est: alterum predicatum. Quod vero ait. harum autem enunciatiuarum. s. orationum dixit: quae haec quidem simplex est enunciatio. et quae simplex est enunciatio: ipse proposuit dicens. ut aliquid de aliquo. subaudiendum est predicemus: ut sit hic sensus. Harum autem enunciatiuarum orationum est simplex enunciatio si aliquid vnum de vno aliquo predicemus: ut si dicat plato disputat: de aliquo platone aliquid. i. disputat predicatum. et haec simplex est enunciatio. Idcirco quae duobus terminis partibusque coniungitur. Si qua vero plures habeat terminos: et eius partes duorum terminorum multitudinem egrediantur: ille compositae orationes dicuntur. etenim enunciatio composita huiusmodi est. si dies est lux est. dies. n. est. et lux est. duae sunt simplices enunciationes: quae coniuncte vnam compositam proferunt. atque hoc est quod ait. haec autem. i. alia oratio ex his coniuncta. i. ex simplicibus enunciationibus: velut oratio quaedam iam composita est. haec. n. non simplex est oratio. Simplex. n. oratio solas dictiones habet duas in partibus: composita vero est orationes sicut haec quae supra posuit. Est ergo hic ordo quem ipse confudit. prius. n. de affirmatione et negatione: quae prima esset: quae posterior: expediiuit. dehinc de vniuersis orationibus et de pluribus dixit. postremo de simplicibus atque compositis. Sed quae quaedam in medio permiscuit: ea paululum differentes directam serie continuauimus. Longum arist. hyperbaton partium coniunctione recedentes. neque. n. simile videtur quod ait. Est autem vna prima oratio enunciatiua affirmatio deinde negatio: aliae vero con-

iunctione vna: et rursus cum dicit. Est vna oratio enunciatiua quae vnum significat: vel coniunctione vna. Plures autem plura et non vnum vel inconiuncte: vel cum rursus addit. harum autem haec simplex: quid est enunciatio: ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo: haec autem ex his coniuncta velut oratio iam composita. Sed illud quidem quod prius dixit. est autem vna prima oratio enunciatiua affirmatio: deinde negatio. ad hoc retulit: ut priorem affirmationem esse monstraret: posteriorem vero negationem. ait. n. deinde negatio. vbi quae ait prima ad affirmationem ponendum est. quod vero secutus est paulo post. Est autem oratio vna enunciatiua quae vnum significat vel coniunctione vna. Plures autem quae plura et non vnum vel inconiuncte ad hoc retulit: ut doceret quod vnas esse orationes putari oportet: expediens autem quae vnum significaret aut quas coniunctio vnas faceret: vel quas plures: aut quae multa in significatione retinerent: aut quae vnum corpus nulla esset coniunctione compositum. Quod vero postremo addidit: haec autem haec quidem simplex est enunciatio: ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo. haec autem ex his coniuncta velut oratio quaedam iam composita. ad simplices orationes retulit atque compositas. Si plures dicens duobus solis terminis iunctas: compositas quae ex simplicibus orationibus enunciatiuis coniungerentur: ut sit totus ordo hoc modo. Est autem vna prima oratio enunciatiua affirmatio: deinde negatio. et rursus intermissis quae sequuntur hoc subiicit. Est autem vna oratio enunciatiua quae vnum significat: vel coniunctione vna. Plures autem quae plurima et non vnum vel inconiuncte. et post hoc intermissis quoque sequentibus hoc sequatur. harum autem haec quidem est simplex enunciatio: ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo: haec autem ex his coniuncta: velut oratio quaedam iam composita. tanquam si sic diceret. Prima quidem inter enunciationes oratio affirmatiua est: secunda vero negatio. affirmationum autem et negationum vna oratio est. quae vnum significat vel quae coniunctione vna est. Multipler autem vel cuius partes coniunctione copulatur: quae multa significat: vel quae coniunctione non iungitur. Haec autem simplex est quae duobus terminis constat: ut aliquid de aliquo vel aliquid ab aliquo: alia vero composita: quae ex simplicibus affirmationibus iungitur. Quod autem dicit aliquid de aliquo: vel aliquid ab aliquo tale est: aliquid. n. de aliquo affirmationem significat: ut cum dico socrates disputat: de aliquo socrate aliquid. i. disputat predicatum: et sit affirmatio. Si autem dico socrates non disputat. a socrate disputationem seiunxi: et ab eo abstuli. et haec negatio est. Affirmatio. n. aliam rem de alia predicat: eique coniungit. Negatio vero a qualibet re quamlibet rem predicando tollit. ergo hoc quod ait aliquid de aliquo: affirmationem simplicem significauit. quod dixit aliquid ab aliquo. negationem simplicem.

Est autem simplex enunciatio vox significatiua de eo quod est aliquid vel non est: quemadmodum tempora diuisa sunt affirmatio vero est enunciatio alicuius de aliquo. negatio vero enunciatio alicuius ab aliquo.

Postquam de multis atque vniuersis necnon simplicibus compositisque enunciationibus expediiuit: enunciationem simplicem tractat: et eam diffinitione concludit dicens vocem eam esse significantem aliquid esse vel non esse. Quod ergo ait vocem eam esse: ad genus retulit quae significatiua: ad ipsius differentiam vocis. Quod de eo quae esset aut non esset aliquid: ad significatarum rerum rursus differentiam retulit. habet. n. secum ipsam

De interpretatione editionis secunde liber.ii.

vocem: qua profert: vt significet quiddam quid autem si significet: aut circa quod designationem enunciatio retinet: ad dñam significatiuam pertinet vocem: ita. n. dñm est tanquam si diceret. non oia enunciatio significat: sed esse aliquid aut non esse. Ergo est enunciatio simplex vox si significatiua de eo quod est esse aliquid vel non esse. i. ois enunciatio aut affirmatio aut negatio est. esse. n. ponit affirmatio: non esse negatio. sed quanta diffinitione breuitate restringit: quanta non videtes in errore stolidum falsitatis abducti sunt. pretendunt igitur affirmationis et negationis non esse enunciationem genus. Illa si hec inquit diffinitio est enunciationis ois at generis diffinitio propriis speciebus accommodari potest (o. n. genus vniuoce d speciebus propriis predicat) dubium non est: quoniam hec quoque diffinitio enunciationis: si eis enunciatio genus est: affirmatioui negationisque conueniat: si tamen eius species hec sunt sed quis vnquam dixerit affirmationi conuenire hanc diffinitionem que est: vox enunciativa de eo quod est aliquid esse vel non esse. Illegit. n. fieri potest: vt affirmatio vox sit significatiua de eo quod est esse et non esse: sed tamen de eo quod est esse. negatio rursus non de eo quod est esse et de eo quod est non esse: sed tamen de non esse: nunquam est de esse. Interimit. n. semper negatio iungit atque contrahit affirmatio. Quare si hec diffinitio enunciationis ad affirmationem negationem non potest predicari: affirmatio et negatio enunciationis species non sunt. quod mihi nimium videntur errare: quia si vobis quicquam veteris vtriusque affirmationem et negationem simul eadem diffinitione concludere. Possunt. n. dicere. affirmatio et negatio est vox significatiua de eo quod est esse aliquid vel non esse. vt vox significatiua vtriusque conuenit. de eo quod est esse aliquid affirmatiouis soli. de eo quod est non esse solius sit negatiouis. Sed nihil potuit fieri breuius: nisi vt in eadem diffinitione et enunciationis namque contraheret: et ipsi faceret diuisionem. tanquam. n. si ita dixisset. enunciatio vox est significatiua: in qua vtriusque falsius designat. huius vna atque species affirmatiua est: alia negatiua ita ait. Enunciatio est vox significatiua de eo quod est aliquid vel non est. Illa quod dixit. de eo quod est aliquid vel non est. tale est. ac si diceret quod vtriusque falsumque demonstrat. o. n. quod esse ponit aliquid: vt si dicam dies est: vel non est: vt si dicam dies non est. vtriusque falsum demonstrat. Si ergo aliquid ponat esse vel non esse: in eo veritas et falsitas inuenitur. est igitur in hoc quod ait vocem significatiuam esse de eo quod est aliquid vel non est. tanquam si diceret. Est enunciatio vox significatiua vtriusque falsumque significans. Significatio namque de eo quod est esse aliquid vero non esse vtriusque falsius demonstratio est. sed in eadem diffinitione species admirabili breuitate partitus est. tanquam. n. si diceret: vox. n. significatiua est enunciatio: in qua vtriusque falsumque demonstrat Sed vna eius pars affirmatiua est: alia negatiua. ita ait de eo quod est aliquid vel non est. Significatio. n. de eo quod est aliquid affirmatio est: de eo vero quod non est negatio ita id quod ait designatiua esse vocem enunciationem de eo quod est aliquid aut non est. vtriusque vna colligit intelligentia. hoc. n. quod dixit de eo quod est aliquid aut non est. vtriusque significat et veri falsius demonstrationem: et affirmatiouis negatiouisque diuisionem. Sed alexander et propria sententia non desistit. nec alio quam ceteri tenet errore. ait. n. hic quoque apparere non esse genus affirmationis et negationis enunciationem: quoniam ita in diffinitione enunciationis affirmatiouis et negatiouis vt partibus vsus est. Oportet autem compositum atque o. n. equocum vel suis partibus vel suis significatis desiniri potest: vt si quis ternarium numerum desinire volens dicat: ternarius numerus est quod ex vno duobusque coniunctus est: vel si quis boles desinire vo-

les dicat hoc est aut animal rationale mortale: aut homini equo lozibus vel metallo facta simulatio: ita nomen equo cum ex his que ipsum nomen equiuocum designabatur: osum est: hic ergo eodem modo. Enunciatio inquit est vox significatiua de eo quod est aliquid vel non est: tanquam si diceret. Enunciatio est vox aut affirmatiua aut negatiua: in eundem. s. errorem labens: nec videns quemadmodum vna diffinitione et diuisione fecerit: et nam enunciationis ostenderit: sed hanc expositionem (quod adhuc sciam) neque porphyrius neque vllus alius commentator vidit Aspasius et consentit Alexandro. dicit. n. Alexander eodem modo hic diffinisse Aristotelem. enunciationem: sicut alibi quoque. i. in resolutoriis. illic. n. ita propositionem que est enunciatio diffinitione concludit dicens. Propositionis ergo est oratio affirmatiua vel negatiua alicuius de aliquo: vel alicuius ab aliquo. Idem quoque Aspasius sequitur eum Porphyrius at sic dicit admirabile esse subtilitates diffinitionis: ex sua. n. vi affirmatiouis et negatiouis enunciatio diffinita est. ex terminis vero ipsa affirmatio atque negatio: affirmatio namque in duobus terminis constans aliquid alicui inesse significat. tota autem vis ipsius est aliquid annuere: negatio quoque aliquid alicui non inesse significat: sed tota vis ipsius est aliquid abnuere atque disingere. vel rursus affirmatio aliquid alicui inesse designat: sed vis ipsi tota ponere aliquid est. cum. n. aliquid alicui inesse demonstrat: potest aliquid: rursus negatio quod aliquid alicui non inesse declarat: sed tota vis eius auferre est. Ergo inquit enunciationem ex tota vi affirmatiouis negatiouisque diffinitum dicit: Enunciatio est vox significatiua de eo quod aliquid est vel non est. Hoc at ad negationem pertinet affirmatiouisque vim: tanquam si diceret: enunciatio est vox significatiua que ponit aliquid aut tollit que proprie virtutes sunt affirmationis et negatiouis. Si. n. ita dixisset: enunciatio est de eo quod est aliquid alicui vel non est. tunc ex terminis affirmatiouis vel negatiouis enunciationem diffinisse videret. Cum autem dicit de eo quod est aliquid vel non est. de tota vtriusque vi determinat. in hac. n. affirmatione que dicit dies est: aliquid alicui in terminis adesse monstrauit. est. n. dici applicuit: sed tota huius propositionis vis est aliquid esse de clarare: rursus cum dico dies non est: aliquid alicui non esse pronuncio: sed tota vis est huius non esse dicere: que manifestum est sed porphyrius ex tota vi affirmatiouis et negatiouis enunciationem esse descriptam: ex suis vero terminis ipsas affirmationem et negationem: ait. n. affirmatio vero est enunciatio alicuius de aliquo: in affirmatiouis diffinitione genus sumens: enunciatio. n. (vt dictum est) genus est affirmatiouis et negatiouis: quod ipse Aristoteles plenius demonstrat: quod in vtriusque diffinitione enunciationis nomen ascripsit dicens. affirmatio vero est enunciatio. hoc. n. retulit ad genus. quod vero addidit alicuius de aliquo reduxit ad terminos: in simplicibus. n. affirmatione aliquid de aliquo enunciando predicat vt in eo quod est dies est esse diei. Illegatio quoque ita diffinita est: negatio est enunciatio alicuius ab aliquo. quantum ad enunciationem rursus a genere. Quantum alicuius ab aliquo: rursus ad terminos. In hac enim negatione que est dies non est esse a die enunciando tollimus: sed ut non solum presentis temporis enunciationem diffinisse videretur: addidit enunciationis diffinitionem de aliis quoque temporibus intelligi: ait. n. enunciatio est vox significatiua de eo quod est aliquid vel non est: adiecitque quemadmodum tempora diuisa sunt diuisa enim sunt tempora in tribus. omne enim tempus aut futurum est aut presens aut preteritum aut ex his mixtum. Enunciatio

tum. Enuntiatio est vox significatiua significans: aut esse aliquid aut non esse. Sed quoniam hoc tempus presens designat: non solum de presenti inquit loquimur: sed et de his temporibus que diuiduntur: ut hic esse et non esse et in futuro: veniat et in preterito: ut aliquotiens sic esse et non esse significet. i. sic ponat atque auferat enuntiatione: ut et presens tempus ponat et auferat: ut est socrates est: socrates non est: et preteritum ponat et auferat: ut socrates fuit: socrates non fuit. eodem quoque modo futurum socrates erit. socrates non erit. ergo in his omnibus temporibus solum esse aliquid vel non esse aliquid. i. solum ponere et auferre tota enuntiationis vis est: hoc ergo est quod ait: de eo quod est aliquid vel non esse: quemadmodum tempora diuisa sunt: tanquam si diceret. de eo quod est aliquid vel non esse. vox enuntiativa significat vel in presens vel in preteritum vel in futurum: quemadmodum ipsa tempora diuiduntur. Cur autem talis ordo definitionis fuerit paucis absoluam. Prius. n. de nomine: post de verbo: hinc de oratione: rursus de enuntiatione: dehinc de affirmatione: postremo de negatione differuit. Omne compositum suis partibus posterius est. omne genus suis partibus prius. ergo in compositis toto partes priores sunt: in generibus et speciebus partes toto posteriores. Rursus in compositis totum partibus posterius in speciebus et generibus totum partibus prius est: ergo quoniam verba et nomina neque affirmationis neque negationis neque enuntiationis neque orationis species erant: sed quedam horum omnium partes quibus hec omnia iungerentur: oratio autem genus enuntiationis: enuntiatione affirmationis et negationis: affirmatio prior negatione. s. secundum prolationem: sicut ipse testatus est. Ergo quoniam hec omnia et oratio et enuntiatione et affirmatio et negatio verbis et nominibus coniunguntur: his omnibus nomina et verba priora sunt. Nomen autem res aut per se subsistens: aut tanquam per se subsistens significat. verbo vero accidens designat et velut alii accidens: quod ex supradictis planum est: quod autem per se consistit prius est: ergo id quod nomen significat prius est quam id quod verbum. quare prius verbo est nomen: ergo quoniam nomen et verbum oratione enuntiatione affirmatione et negatione priora sunt. Partes. n. priores sunt his que componuntur: iure ante hec omnia definita sunt. Quoniam vero nomen prius est verbo: prius nomen: postea vero definitum est verbum. Sed quoniam omne genus speciebus suis prius est. post hec. i. nomen et verbum oratione definitione describitur: que et proximam enuntiationis genus esset: et superius affirmationis et negationis. post orationem vero enuntiationemque cum sit species orationis affirmationis tamen et negationis esset genus post enuntiationem vero affirmationem que quam negationi eque uia species esset secundum genus proprium. i. enuntiationem: in prolatione tamen prior est ut ipse supra iam docuit dicens. Est autem una prima oratio enuntiativa affirmatio: deinde negatio. Sed quoniam a nobis superius dictum est hanc eam quinquem res diffinire velle: quod sit dictio: quod enuntiatione: quod affirmatio: quod negatio: quod contradictio: dictioem quid sit ostendit per id quod ait. Nomen ergo et verbum dictio sit sola. enuntiationes vero per id quod ait. Est autem simplex enuntiativa vox significatiua de eo quod est aliquid vel non esse quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmationes vero per id quod ait. est autem affirmatio enuntiativa alicuius de aliquo: negationem quoque diffinitur dicens. Negatio vero alicuius enuntiativa ab aliquo. Restat ergo de contradictione differere. Quid sit ergo contradictio ipse prosequitur dicens.

Quoniam autem est enuntiare et quod est non esse:

et quod non est esse: et quod est esse: et quod est non esse et circa ea: que est extra presens tempora sunt: liter omne contingit quod quis affirmauerit negare: et quod negauerit affirmare. Quare manifestum est: quoniam omni affirmationi negatio est opposita: et omni negationi affirmatio. et sit hoc contradictio affirmatio et negatio opposita.

Expeditis omnibus que sese explicatur: esse promiserat nunc ad reliqua. s. contradictionem ordine venit: eaque ab affirmationibus negationibusque reperit dicens: omnibus affirmationibus posse proprias negationes opponi: et omnibus negationibus proprias rursus et aduerso affirmationes posse constitui. hoc autem hinc sumitur: quoniam nouimus alias res esse: alias non esse. et quoniam nos ipsi si dicere possumus et sentire alias res esse: alias non esse. Ex his quattuor enuntiationibus sunt gemine contradictiones. si quis. n. id quod est dicat non esse: ut si viuente socrate dicat socrates non viuere: quod est negatio et erit negatio falsa: Rursus si quis id quod non est esse confirmet: ut si non viuente socrate dicat socrates viuere. hec rursus affirmatio falsa est. Si quis est id quod est esse enuntiatione constituent: ut si viuente socrate dicat: viuere socrates: vera erit affirmatio. Sin vero quod non est esse negauerit: est negatio vera: ut si quis non viuente socrate dicat socrates non viuere. Ex his igitur. i. ex affirmatione vera et negatione falsa: et rursus ex negatione vera et affirmatione falsa quattuor quidem sunt enuntiationes: sed in duabus affirmatione: in duabus negatione continentur: Contradictiones vero due. hoc est. n. quod ait: quoniam autem est enuntiare et quod est non esse. falsam enuntiationem negationis ostendit: quodque addidit et quod non est esse. falsam affirmationem in enuntiatione proposuit. illud quoque quod dixit et quod est esse. enuntiationem veram designat: quod id quod est esse vera affirmatione proferet: amplius quod ait: et quod non est non esse: vere negationis speciem dedit. Quare et si quod est vere potest dici esse. et id quod est falso potest predicari non esse. et id quod non est vere potest enuntiarum non esse. et id quod non est: falso esse poterit affirmari. Manifestum est omnem affirmationem habere aliquam contradictionem negationis oppositam. et omnem rursus negationem affirmationis oppositione facere contradictionem. etenim si omne quod quis affirmauerit: negari poterit: et quod quis negat: poterit affirmari: quis dubitauerit nec affirmationem posse constitui: cui non negatio contradicat: nec negationem: cuius nulla affirmatio valeat inueniri. Omnis igitur affirmatio negationem: et negatio habet oppositam affirmationem: est igitur contradictio affirmatio et negatio opposita. quid autem sit oppositio posterius dicendum est: aut quid sit contradictio post diligentissima ratione monstrabo. Quod autem ait: et circa ea que sunt extra presens tempora. tale est tanquam si diceret. Sicut affirmatio et negatio in presenti tempore fieri potest: ita etiam vel in preterito vel in futuro. nam sicut potest id quod est esse constitui: ita potest id quod fuit fuisse proponi et id quod futurum est: in specie futuri temporis affirmari ut cum dicimus socrates fuit: sol estate in cancro futurus est. Eodem modo ergo et de futuro et de preterito affirmatio et negatio constituuntur quemadmodum de presenti: futurum autem et preteritum extrinsecus est et preter presens tempus est. Illud enim veniet: illud recessit. Recte igitur et circa ea que sunt extra presens tempora. huiusmodi posse affirmationes negationesque dixit euenire. circa enim preteritum

De interpretatione editionis secunde liber.ii.

et futurum: quod est extrinsecus a presenti tempore similiter omne contingit (ut ipse ait) quod quis affirmauerit negare: et quod quis negauerit affirmare: unde fit ut in omnibus temporibus illud constet omni affirmationi posse opponi negationes: omni quoque negationi oppositam affirmationem posse constitui. Illuc autem qualis debeat sumi oppositio in affirmatione et negatione demonstrat. hoc. n. est contradictio affirmatio et negatio opposite. Quod si he opposite constituunt contradictionem: qualis in his debeat esse oppositio: que contradictionem constituit: recte prosequitur.

Dico autem opponi eiusdem de eodem: non autem equiuoce: et quecumque cetera talium determinauimus contra sophisticas importunitates.

Cum duobus terminis simplex propositio constet: et unus subiectus sit: et alius predicet: subiectus autem fit: qui primus dicitur: predicatus vero qui posterius: dicit illa oppositione affirmationem et negationem integrā constituere contradictionem: que idem subiectum habet: idem etiā predicatū: ut subiectum neque predicatū plura significet: alioquin non erit contradictio neque aliqua oppositio: ut cum dico socrates albus est: et alius dicit ethiops albus non est: hec affirmatio atque negatio non sunt opposite. Idcirco quod est aliud subiectum et idem predicatū. In affirmatione. n. socrates subiectus fuit in negatione ethiops. Rursus cum dico socrates albus est: et alius dicit socrates philosophus non est: nec hec rursus negatio contra affirmationem retinet oppositionem: ideo quod aliud predicatū in utrisque proponitur in affirmatione. n. album predicat ad socratem: in negatione philosophus. Quod si utraque sunt diuersa: multo magis nulla fit oppositio: ut cum dico socrates philosophus est. si respondeat alius plato romanus non est. hic neque idem subiectum est: neque idem predicatum. et plus iste diuersus est: et nulla contra se oppositione composita: atque ideo possunt utraque simul esse vere: et si ita contingit utraque simul esse false: nec non etiā una vera: altera falsa. Que. n. se non permittit: nihil eas impedit aut utraque falsas: aut utraque veras: aut unam verā: falsam alterā reperiri. quare quorum vel aliud subiectum est: vel aliud predicatum: illa opposita esse non dicimus. vñ fit ut nec illa quoque que plura significant: si subiecta aut predicata sint: contradictionem negationem valeant custodire: si quis. n. nomen equiuocum subiciat et aliud predicet: et si quis contra huiusmodi affirmationem constituat negationem: non faciet oppositionem ut cum dico cato se vtriusque occidit. nomen hoc quod dicitur cato equiuocum est. potest enim et orator intelligi: et hic qui exercitum duxit in Africa. Si quis igitur dicat: cato se vtriusque occidit. potest fortasse intelligi de catone martie. si quis respondeat cato se vtriusque non occidit. potest de catone censorio constituisse negationem. Sed quoniam diuersus est cato censorius catone martie: et nomen ipsum catonis diuersa significat: diuersus erunt a se affirmatio et negatio: et id non omnino perimit negatio: quod constituit affirmatio. Affirmatio. n. constituit martie catonem se vtriusque peremisse. Negatio vero dicit catonem si ita contingit oratorem non se vtriusque peremisse. que non constituit vtriusque iter se falsum: idcirco quod a se diuersus sunt. nam vtrumque vtriusque est: et quod se cato vtriusque occidit scilicet martie: et quod se cato vtriusque non occidit. s. orator atque hic equiuocum subiectum fecit: ut hec affirmatio et negatio oppositionem nullo modo constituerent. Quod si predicatum fuerit equiuocum: eodem modo contradictio non fit.

Dicat enim quisque cato fortis est et de catone predicet fortitudinem mentis: aliusque respondeat cato fortis non est ad imbecillitatem corporis spectans: ita igitur equiuocatio fortitudinis ambiguitatem fecit: que oppositionem nulla ratione componderet. et si utraque terminus subiectus et predicatus equiuoci fuerint: multo magis diuersus a se erunt propositiones et non opposite: nec inter se verum falsumque diuidentes: sed utraque veras: interdum utraque falsas esse contingit. Quare unum oportet esse subiectum unumque predicatum: ut id quod affirmatio predicauit et iunxit: idem negatio diuidat et abiciat: et id quod de subiecto affirmatio predicauit: de eodem negatio neget. Nam si sit utraque equiuocus terminus aut quilibet unus eorum: fieri potest ut aliud tollat negatio quas affirmatio posuerat. ita quod nulla sit oppositio. quare non ita faciendum est: sed idem subiectum et predicatum in affirmatione esse debet: idem in negatione: atque hoc est quod ait: dico autem opponi eiusdem de eodem: non autem equiuoce. Quod enim ait eiusdem ad predicatum retulit quod de eodem ad subiectum. et subaudiendum est. dico autem opponi negationem eiusdem predicati de eodem subiecto: sed ut non sint equiuoca neque subiectum neque predicatum: et multo magis utraque: sed unum aliud significant. quod per hoc dicitur: quod ait. non autem equiuoce: nec sola si non sit equiuocatio: ratio firma est ad constituendam oppositionem. Multa. n. sunt que in sophisticis elenchis contra eos qui argumentis fallacibus vere rationis viam conantur euertere: determinauit quemadmodum faciende essent propositiones et quemadmodum inuenienda esset argumentorum fallacia: quod hic ait: et quecumque cetera talium determinauimus contra sophisticas importunitates tanquam si diceret. dico quidem opponi affirmationem negationi eiusdem predicati de eodem subiecto: hoc et quecumque alia sunt que in sophisticis elenchis determinata sunt contra argumentorum importunitates. et hic quidem quoniam aliud negocium erat commodissime breuiterque perstrinxit. nos autem quid in sophisticis elenchis determinauerit ad constituendam oppositionis contradictionem quantum breuitas patitur: non grauamur opponere. Non. n. solum si equiuocatio in propositionibus collocetur: nulla fit contradictio: verum etiam si uniuocatio in negatione ponitur: illa oppositio contradictionem pernitens non habebit: est. n. oppositio habens contradictionem: in qua affirmatio si vera est: negatio falsa fit: si negatio vera est: fallax affirmatio videatur. Propterea ergo in uniuocatione terminis utraque simul et affirmationem et negationem veras esse contingit: ut si quis dicat homo ambulat: homo non ambulat: affirmatio de quodam homine vera est: negatio de speciali vera: sed specialis homo et particularis uniuoca sunt. Quocirca sumptis uniuocis contradictio non fit: at vero nec si ad aliam et aliam partem affirmatio negatioque ponatur: fit in ipsis vlla veri falsique diuisio: sed utraque veras esse contingit: ut cum dico oculus albus est: oculus albus non est. In alia. n. parte albus est: in alia albus non est: atque ita negatio vera est et affirmatio: nec si ad aliud: atque aliud referens dicat nulla inde contradictio procreatur: ut cum dico decem dupli sunt decem dupli non sunt: nam si ad quinarium referam: vera est affirmatio: si ad senarium: vera negatio: nec si diuersum tempus in affirmatione ac negatione sumatur: ut cum dico socrates sedet: socrates non sedet. alio. n. tempore sumptum sedere veram facit affirmationem: alio tempore non sedere veram facit negationem. Amplius quoque si diuerso

si diuerso modo quis dicat in negatione quod iam in affirmatione proposuit: vim contradictionis intercipit. Si quis enim dicat affirmationem potestate, negationem vero actu: possunt affirmatio et negatio vno tempore congruente veritate constitui: ut si quis dicat catulus videt: catulus non videt. potestate enim videt actu vero non videt. Quocirca oportet fieri si facienda est contradictio eiusdem (ut ipse ait) predicati de eodem subiecto non equiuoce sed vniuoce: ad eandem partem: ad idem relatum ad idem tempus eodem modo constitui. Que omnia in sophisticis elenchis diligentissime prosecutus est. nunc pauca commemoras distulit in illis libris integram disputationem. Est autem enuntiatio de eo quod est aliquid esse vel non esse. Affirmatio quidem de eo quod est esse ut plato philosophus est. Negatio vero de eo quod est non esse: ut plato philosophus non est. Hec utraque enuntiatio plato philosophus est. plato philosophus non est sese perimertia et in contrarium quasi quodam locata ligatio faciunt contradictionem. Contradictio vero est oppositio affirmationis et negationis: in qua neque ambas falsas: neque ambas veras esse contingit: sed vnam semper veram: alteram vero falsam. si qua autem sunt huiusmodi: in quibus verum falsumque affirmatio negatioque non diuidat: in illis aliquid diuersum et non ad oppositionem integram reperitur. Dicit autem porphyrius argumentum esse ad id quod dicimus affirmationem negationi ita oportere opponi: ut vna vera opposita alteram mox falsitas veniat communem inter nos consuetudinem colloquendi. Quando enim quis aliquid esse dixerit idem alius negauerit. vnum ipsorum verum dices: mentiri alium suspicamus. Amplius quoque. Si aliquid aut est aut non est mediumque inter esse et non esse: nihil poterit inueniri. affirmatio autem ponit aliquid esse: idemque aufert negatio: et est contradictio affirmatio etiam negatio opposita: talis oppositio integram facit contradictionem: in qua affirmatio et negatio utreque vere simul esse non possunt. Affirmationis autem negationisque natura ad qualitatem quandam refertur. Qualitas enim quedam est affirmatio atque negatio: preter hanc vero qualitatem est etiam quantitas propositionum. de qua postea paulo dicendum est. Sed volens Aristoteles quid esset contradictio nos doceat prius ubi esset ostendit. in oppositione enim contradictionem omnem necesse est esse. Quare quoniam contradictio in oppositione est. qualis autem oppositio hanc contradictionem faciat: adhuc ignota est. Estque hec oppositio aut in qualitate propositionum aut in quantitate aut in utroque. et de qualitate propositionum que in affirmatione et negatione consistit: dictum est: nunc de quantitate dicetur: ut ea quoque cognita perspiciatur: an in qualitate: an in quantitate. an in utroque propositionum contradictio sit.

Quoniam autem sunt hec quidem rerum vniuersalia. illa vero singularia. Dico autem vniuersale quod in pluribus natum est predicari. singulare vero quod non ut homo quidem vniuersale plato vero eorum que sunt singularia. necesse est autem enuntiare. quoniam inest aliquid aut non. aliquotiens quidem eorum alicui que sunt vniuersalia. aliquotiens autem eorum que sunt singularia.

Omnis propositio significationis sue proprietatem ex subiectis intellectibus capit. Sed quoniam necesse est intellectus rerum esse similitudines: vis propositio

num per intellectus ad res quoque continuatur. Atque ideo cum aliquid vel affirmare cupimus vel negare: hoc ad intellectus et conceptionis animi qualitatem refertur. Quod enim imaginatione intellectuque concipimus: id in affirmatione aut in negatione ponentes affirmamus. scilicet et negamus et principaliter quidem ab intelligentia propositiones vim capiunt: et proprietatem. Secundo vero loco ex rebus sumunt: ex quibus ipsos intellectus constare necesse est. unde fit ut et quantitate propositio et qualitate participet. Qualitate quidem in ipsa affirmationis et negationis prolatione: quam ex proprio quis iudicio emittit ac profert. quantitate vero ex subiectis rebus quas capiunt intellectus: videmus namque alias esse in rebus huiusmodi qualitates: que in aliam conuenire non possunt nisi in vna quamque particularem singularemque substantiam. alia est enim qualitas singularis: ut platonis vel socratis: alia est que communicata cum pluribus totam se singulis et omnibus prebet: et est ipsa humanitas. Est. n. quedam huiusmodi qualitas: que et in singulis tota sit: et in omnibus tota. Quotienscumque enim aliquid tale animo speculamur: non in qualibet vna personarum per nomen hoc mentis cogitatione deducimus. sed in omnes eos quicumque humanitatis diffinitione participant. unde fit ut hec quidem sit communis omnibus illa vero prior incommunicabilis quidem cunctis. vni tamen propria. Nam si nomen fingere liceret: illam singularem quandam qualitatem et incommunicabilem alicui alii substantie suo ficto nomine nuncuparem: ut clario fieret forma propositi. Age enim incommunicabilis platonis illa proposita platonitas appellatur. eo enim modo qualitatem hanc platonitatem ficto vocabulo nuncupare possumus. quomodo hominis qualitates dicimus humanitatem. Hec ergo platonitas solius vnius est hominis. et hoc non cuiuslibet sed solius platonis. humanitas vero et platonis et ceterorum quicumque hoc vocabulo continentur. unde fit ut quoniam platonitas in vnum conuenit platonem: audientis animus platonis vocabulum ad vnam personam vnamque particularem substantiam referat. Cum autem audit hominem: ad plures quosque intellectum referat: quoscumque humanitatem continere nouit: atque ideo quoniam humanitas et omnibus hominibus communis est et in singulis tota est: equaliter cunctis homines retinent humanitatem sicut vni homo. Si enim id ita non esset: nunquam specialis hominis diffinitio particularis hominis substantie conueniret. Quoniam igitur hec ita sunt ideo homo quidem dicitur vniuersale quiddam ipsa vero platonitas et plato particularis. His ergo ita positus quoniam vniuersalis illa qualitas et in omnibus potest et in singulis predicari: cum dicimus homo. ambiguum est: et dubitari potest: utrum de speciali deum sit: an de aliquo particulari: ideo quod nomen hominis et de omnibus dici potest et de singulis quibusque: qui sub humanitatis specie continentur. Quare indefinitum est utrum de omnibus dictus sit id quod diximus homo an de vnaquaque indiuidua hominis et particulari substantia. Hanc igitur qualitatem humanitatis si ambiguitate intellectu separare nitamur: determinanda est aut in pluralitate distincta: aut in unitate numeri colligenda. nam cum dicimus homo indefinitum est: utrum omnes dicamus vnum. Sin vero additus fuerit ois: ut sit predicatio omnis homo vel quidam: tunc fit distributio et determinatio vniuersalitate: et nomen quod vniuersale est id est homo vniuersaliter profertur.

De interpretatione secunde editionis lib.ii.

rimus dicentes omnis homo aut particulariter dicentes quidam homo. omnis enim nomen vniuersalitate significatiuum est. Quocirca si omnis quod vniuersale significat: ad hominem quod idem ipsum vniuersale est adiungatur: res vniuersalis que est homo vniuersaliter predicatur secundum id quod diffinitio ei adicitur quantitatis. Sin vero dictum fuerit quidam homo: tunc vniuersale quod est homo addita particularitate per id quod adiectum est quidam particulariter profertur: et dicitur res vniuersalis prolata particulariter. Sed quoniam particularis est predicatio quidam homo. particularis rursus predicatio platonis de vno enim dicitur quidam homo: et de vno dicitur plato. non eodem modo particulares utreeque dicuntur. plato enim vnam ac definitam substantiam proprietatemque demonstrat: que conuenire in aliis non potest. quidam homo vero quod dicitur particulariter ipsius nomen vniuersale determinat: sed si de esset quidam id quod dicimus homo vniuersale esset ac per hoc ambiguum permaneret: quod vero dicimus plato nunquam esse poterit vniuersale: Nam et si quando nomen hoc plato pluribus imponatur. non tamen hoc nomen: iccirco erit vniuersale. Namque humanitas ex singulorum hominum collecta naturis in vnam quodammodo redigitur intelligentiam atque naturam. nomen vero hoc quod dicimus plato multis secundum vocabulum fortasse commune esse videretur: nulli tamen illa proprietas platonis conueniret: que erat proprietatis aut nature eius platonis qui fuit socratis auditor: hanc eodem vocabulo nuncuparetur. hoc vero ideo quoniam humanitas naturalis est. nomen vero proprium positionis. Nec hoc nunc dicitur: quod nomen platonis de pluribus non potest predicari sed proprietas platonis. Illa enim proprietas naturaliter de pluribus non dicitur sicut hominis: et ideo incommunicabilis (ut dictum est) qualitas est ipsa platonitas. comunicabilis vero qualitas vniuersalis: que et in pluribus et in singulis est. vnde fit ut cum dico omnis homo in numerum propositiones tendam. cum vero dico socrates aut plato: non in numerum emittam: sed qualitatem proprietatemque vnius in sua indiuidua singularique substantia constringam ac predicem. Quare in hoc quoque maxime de due particularitates quidam homo et plato distant. quod cum dico plato: quem hominem dixerim vocabulo designaui: proprietatemque vniuersalem quem nomine. Cum vero dico quidam homo: numerum tamen reieci: et ad unitatem propositionem redegi. De quo autem dicam: hec particularitas mihi non subdidit: quidam enim homo potest esse: et socrates et plato et cicero et unusquisque singulorum: quoque proprietates a se in singularitate ratione et natura diuerse sunt. vnde commodissime Theophrastus hominibus particulares propositiones: quales sunt quidam homo iustus: particulares indefinitas vocauit. Partem namque tollit ex homine quod est vniuersale vel vocabulo vel natura. Que tamen ipsa sit pars et qua proprietate descripta non determinat nec definit. vnde vniuersale vocauit quod de pluribus naturaliter predicatur. ut homo: non quod positione quemadmodum nomen Alexandri de troiano et de macedone et philippi filio de pluribus dicitur. hoc enim positione de pluribus dicitur: illud natura et persubtiliter ait. quod in pluribus natum est predicari. Est enim hec vniuersalitas naturalis. illas vero nominis rei que proprietatem que particularis est singularem vocauit dicentes. Plato eorum que sunt singularia: quod autem secutus

est dicens. Necesse est autem enunciare quoniam inest aliquid aut non aliquotiens quidem eorum alicui que sunt vniuersalia aliquotiens autem eorum que sunt singularia huiusmodi est tanquam si diceret. Omnis quidem affirmatio et negatio inesse aut non inesse demonstrat. Et quod quid enunciatur. aut de eo quod est esse proponitur: ut plato philosophus hec enim propositio platonis phiam in esse constituit. aut de eo quod non inesse: ut plato phus non est: hec enim a platone phiam diuidens eadem phiam non inesse proponit. ergo quoniam necesse est aut aliquid alicui inesse dicere: at aliquid alicui non inesse: illud quoque necesse est ut intelligamus cui inesse aliquid dicimus aut vniuersale esse: ut cum dicimus homo albus est: albedinem vniuersali rei inesse monstramus. id est homini aut certe particulare ac singulare ut si quis dicat socrates albus est albedinem enim socrati singulari sube et proprietati incommunicabili inesse significauit: sed in singularibus siue affirmetur aliquid siue negetur: vniuersalis oppositio modus est: qui vim contradictionis obtineat. nam quoniam singulare atque indiuiduum nulla sectione diuiditur: secundum ipsum quoque facta contradictio simplex erit: In his autem que sunt vniuersalibus sunt non est vnus modus contradictionis. Nam cum dico socrates homo est socrates homo non est: sola homini oppositio si omnia illa conueniant: que contra argumentorum importunitates supra iam dicta sunt ad faciendam contradictionem idonea reperitur. Sin vero tale aliquid subiectum sit: de quo aliquid predicetur quod sit vltimum: et in pluribus (ut ipse ait) natum sit predicari: non est simplex oppositio contradictionis. Sunt enim earum propositionum que de vniuersalibus rebus fiunt tres differentie vna que omnis complectitur: ut cum dico omnis homo animal est. alia que ex indefinita multitudine et innumera pluralitate ad vnam propositionis vim colligit atque constringit. hec huiusmodi est tanquam si quis dicat quidam homo animal est. alia vero est que neque in pluralitatem propositionem tendit: neque in particularitatem redigit: ut eam que sine vlla determinatione proponitur: ut est homo animal est: homo animal non est. huic enim nec quidam quod particularitatis: nec omnis quod est vniuersalitates adiungimus. vnde fit ut singularitas simpliciter predicetur: vniuersalitas vero aliquotiens vniuersaliter: ut omnis homo animal est: homo res vltimum vltimum predicata est. nam cum sit homo vniuersalis quod ei adiectum est omnis vniuersalitates vniuersaliter appellari facit. Rursus est: ut vniuersalitas particulariter predicetur: ut cum dico quidam homo animal est. quod particulare determinat: sed iunctum ad hominem vltimum substantiam particulariter predicari fecit. Est quoque vniuersale non vniuersaliter predicare: quotiens sine adiectione vniuersalitates vel particularitatis simpliciter nomen vniuersale ponitur: ut est homo animal est. Determinationes autem dicuntur: que rem vniuersalem vel in totum fiunt: ut omnis: vel in parte contrahunt: ut quidam. omnis vero vel quidam quantitate propositionis determinatur: quantitas iuncta cum qualitate propositionum quatuor variat modis. Qualitas autem propositionum in affirmatione et negatione est aut. n. vniuersalem rebus vniuersaliter predicat affirmatiue: ut omnis homo animal est. aut vniuersalem rem particulariter affirmatiue: ut quidam homo animal est: aut vniuersalem rem vniuersaliter negatiue: ut nullus homo lapis est aut vniuersalem rem particulariter negatiue: ut quidam homo lapis non est. Quod autem in his que vniuersali determinatione proponitur in ipsis determinationibus fieri negationem: ut quoniam determinatio vniuersalis rei est vniuersaliter: cum dicimus omnis homo iustus est: si vniuersaliter negabimus?

liter negabimus: dicamus nullus homo iustus est: et quod aio nullus est vniuersaliter que est ois intercipit: non eam que est homo. Rursus si idem ipsum ois homo iustus est. negare particulariter velim: dicas non omnis homo iustus est: per particularē negationes vniuersaliter vim interimens. in particularibus vero non idem. Si enim eam que est particularis determinatio vniuersalis rei: vt est quidam homo iustus est: negare velim particulariter dicā quidam homo iustus non est. hoc autem iccirco fit: quoniam habet quandam similitudinem atque ambiguitatem: vtrum vniuersaliter an sit particulariter dictū: si in vniuersalibus propositionibus negatiue particule ad predicationes potius quam ad determinationes ponantur. Si enim contra hanc affirmationem que est ois homo iustus est: ponā hanc que dicit ois homo iustus non est: hec duas res significare videbitur: et quod nullus iustus sit. omnem enim iustum non esse propositum: et quod sint quidam homines non iusti omnem enim hominem negauit iustum esse. hoc autem nihil impedit vt aliquis sit iniustus. aliquis iustus. nam si aliquis est iustus: non repugnat ne vera sit propositio que dicit omnis homo iustus non est: non enim est iustus omnis homo. si alii iusti sint: alii vero iniusti. quare quoniam duplicis significationis est: iccirco vniuersalis negationis diffinitio que est nullus: vniuersalis affirmationis tollit determinationes que est omnis: atque ideo in particularibus negationibus ad ipsam vniuersaliter affirmationem negatio necesse est apponatur: vt in eo quod est ois homo iustus est: illa est ei opposita negatio que est non omnis homo iustus est: si illa que est omnis homo iustus non est: ne sit ambiguum vtrum vniuersaliter an particulariter neget. Dicitur enim hanc negationem que est omnis homo iustus non est: et vniuersaliter interpretatione designare et particularitatis propositioem. Quotiens vero particulari aliquid tollitur: in his non iam ad determinationem: sed ad predicatum particula negationis apponitur: vt in eo quod est quidam homo iustus est: nullus dicit non quidam homo iustus est. Neque enim hic ad determinationem particularem quod est quidam negatio ponitur: sed dicimus quidam homo iustus non est si ad predicatum quod est iustus. vnde etiam ad indeterminatas propositioes que sunt sine omnis aut nullus: aut alicuius determinatione ad predicatum semper apponitur particula negatiua: vt est homo iustus est. nemo enim dicit non homo iustus est: sed homo iustus non est. In singularibus quoque non dico non socrates iustus est: sed socrates iustus non est: et nisi aliquoties ambiguitas impediret ad predicatum semper negatio poneretur. Sed oia quecumque in determinatione ponunt talia sunt que aut totum colligant in affirmatio: vt est ois: aut totum perimant in negatio: vt est nullus: aut colligant in affirmatio partem vt est quidam: aut interrimant in negatio partem vt est quidam non: aut in negatio perimant totum particulariter: vt est non ois sed quidam non: et non omnis particulares negationes sunt. siue enim quis partem ex toto surripiat particulare est quod reliquit: quia a totius perfectione disces sit. siue quis totum esse neget siue partem relinquat: rursus particulare est quod reliquum sit. Nam cum dico quidam homo iustus non est: abstuli partem: et rursus cum dico non omnis homo iustus est: cum negaui omnem aliquem quod iustus non esset ostendi. hec ergo non omnis et quidam determinationes planissime sunt: et comuni intelligentie subiecte: has due particu-

lares recipiunt negationes: vt ea que est quidam non determinationem particularem negat ea vero que est non omnis vniuersalem negat determinationem: sed vtque negationes (vt dictus est) in particularitate consistunt. Quod autem dicimus nullus proprium quoddam videtur esse vocabulum: non omnis quod dicitur omnem per aduerbium negatiuum quod est non adimit. Rursus cum dicimus quidam in eo quod est quidam aduerbium quod est non additum a subiecto termino particulare separat. nullus vero in vocabulo ipso quod separat non monstrat: et videtur quodammodo non potius esse negatio quam affirmatio neque. n. aduerbius est nec coniunctio: aduerbius namque atque coniunctio declinationibus caret. nullus vero quod dicimus et generibus subiacet et inflectitur casibus: quid igitur est: an erit nomen: sed nulla negatio nomen esse monstratur. Quid sit ergo tali inuestigatione querendum est: videtur enim quod dicitur nullus tale esse tanquam si dicamus nec vnus: nam qui dicit nullus homo animal est tantundem valet quantum nec vnus homo animal est. Quod vero dicimus vllus hoc ab eo diminutiuum est quod est vnus. Diminutio namque vnus vllus est: tanquam si diceret vnus: ergo plus negat: quisquis etiam diminutionem: vt si quis dicat non modo non habet geminam quod maius est: verum etiam nec geminam. quod est minus. Sic ergo qui negare vult etiam vnum: plus negat si dicat nec ipsum vnus diminutiuum illud esse quod dicitur. vt si quis velit dicere nec vnum esse hominem in teatro: ita dicat: non modo illic vnus homo non est: verum nec vllus. Cum ergo dicimus nullus: ita preponimus tanquam si dicamus nec vllus. tenet igitur hec in se determinatio: que est nullus: vicem negationis et nominis. negationis quidem in eo quod est nec: nominis vero in eo quod est vllus: quod est diminutiuum vnus. Ita igitur maxima fit negatio rei parvissime quod est vnus: si ipsius diminutiuum quoque subtrahat quod est vllus. quare et omnem et quendam statim tollit negatio: que vnus quoque ipsius diminutiuus predicatione subducit: ut ea que est nullus homo iustus est hoc enim tantum est tanquam si dicat non vllus homo iustus est hoc idem valet tanquam si dicatur non vnus homo iustus est. Quare quonia de his quoque sufficienter dictum est: ad Aristotelem. verba consequenti ordine veniamus.

Si ergo vniuersaliter enunciet in vniuersali. quoniam est aut non est. erunt contrarie enunciationes dico autem in vniuersali enunciationem vniuersalem vt omnis homo albus est nullus homo albus est.

Demonstrare oppositionem contradictionis intendit sed quonia via reperiendi ordinemque permiscuit: iccirco nos quoque pauca quedam prius ordinata expositione predicimus. ne lector confusionis caligine atque obscuritate turbetur. Oius propositionum que sunt simplices que cathegoricis grece uocant: nos predicatiuas dicere possumus: quattuor sunt diuersitates. Aut. n. affirmatio est et negatio vniuersalis: vt est omnis homo iustus est nullus homo iustus est. Aut affirmatio et negatio particularis: vt est quidam homo iustus est: quidam homo iustus non est: Aut affirmatio et negatio indefinita: ut homo iustus est: homo iustus non est. Aut de singulari subiecto affirmatio et negatio: ut cato iustus est cato iustus non est. Namque vero inter se veritas falsitasque non se habet similiter sed diuersimode. Et prius de vniuersalibus atque particularibus. id est de his que determinate sunt dicendum est:

De interpretatione secunde editionis lib.ii.

post de reliquis disputabitur. Dispōatur ergo affirmatio vniuersalis que est omnis homo iustus est. et contra hanc negatio vniuersalis que est nullus homo iustus est: sub his autem sub affirmatione quidē vniuersali particularis affirmatio que est quidam homo iustus est: sub vniuersali negatione particularis negatio que est quidam homo iustus non est. hoc autem de monstrat descriptio subiecta.

Uti affirmatio.
Omnis hō iust^{us} est

Uti negatio.
Nullus hō iust^{us} est

Quidā hō iust^{us} est
Particularis affir.

Quidā hō iust^{us} nō ē
Particularis nega.

Uti igitur due vti affirmatio: et particularis affirmatio dicuntur subalterne. Rursus vniuersalis negatio et particularis negatio dicuntur subalterne. Iccirco quā particularis semp sub vniuersalitate cōcluditur. in quibus illud est considerandus quod vbi est affirmatio vniuersalis vera affirmatio quoque particularis vera est et vbi negatio vniuersalis vera ē particularis quoque negatio vera est. Nam si vera est omnis hō animal est vera est quidam homo animal est et si vera est quā nullus homo lapis est. vera est quoniam quidam homo lapis non est. At si falsa sit particularis affirmatio: ut ea que est quidam homo lapis est. falsa ē vniuersalis affirmatio homo lapis est. Idem in negatione. si enī negatio particularis falsa est. ut quidam homo animal non est falsa est vniuersalis nullus homo animal est. Et ut pcedunt vniuersales in vero eodem modo pcedunt particulares in falso. Dicuntur vō affirmatio vniuersalis et negatio vniuersalis contrarie. Hoc autem iccirco quoniam contrariorum huiusmodi natura est: vt longissime a se distent: et si aliquā inter se habeant medietatem: et non semper alterum ipsorum subiecto insit: vt album et nigrum: non possumus dicere quoniam omne corpus aut album aut nigrum ē potest enim nec album nec nigrum esse: et vtrumque falsum esse quod dicitur: iccirco quoniam medius est color. Quod si non habent medietates alterum ipsorum necesse est inherere subiectis: vt cum dicimus oē corpus aut quietum est: aut mouetur horum nihil est medium. et necesse est omne corpus vel consistere vel mouere. vt autem in eodem simul possint esse contraria fieri non potest: nec enim possibile est vt idem album nigrumque sit: quod in affirmationibus et negationibus vniuersalibus apparet negatiua enim et affirmatiua vniuersales plurimum quidē distant a se. nā quod illa ponit omnibus: illa tollit omnibus et totum negat. nam que dicit omnis homo iustus est omnes hominem ponit: que dicit nullus homo iustus ē: nihil eorum que in humanitatis sunt diffinitione iustus esse concedit. Ita ergo a se longissime discrepant. adhuc si ea que significant habent inter se aliquas medietatem: vna veram vnam falsam esse non est necesse: vt in eo quod est omnis homo iustus est: nullus homo iustus est. Quoniam potest quedā esse medietas: vt nec nullus homo iustus sit cum sit quidam: nec omnis homo iustus sit cum non sit quidam. Et possunt vtreque falsae et affirmatio et negatio reperiri. nec enim verum ē

aut omnem hominem iustus esse: aut nullus hominē iustum esse. Quocirca potest fieri: vt in his in quibus aliqua medietas inuenitur: vniuersalis affirmatio et vniuersalis negatio veritatem falsitatemque non diuidant: sed vtreque sint falsae ad exemplum. scilicet contrariorum: que aliquā inter se continent medietatē. Idē enim in illis fieri vt vtraque cōtraria possint non incē subiecto: sicut supra docuimus. In his vō que medietate carent: necesse est vt vna vera sit semper: altera semper falsa. vt in eo quod est omnis homo animal est: nullus homo animal est: he ppositiones hōmōi sunt: vt vna vera sit et vna falsa. iccirco quoniam inter animal esse et non esse nihil interest ad eorum. scilicet contrariorum similitudinem que medietate carent. In illis enim necesse erat alterum eorum inesse subiecto. Sic ergo vti affirmatio et vniuersalis negatio vtreque falsae esse possunt. Ut vō vna vera sit altera falsa id quoque conceditur: vt vtreque sint vere fieri non pōt: sicut illud quoque verum ē cōtraria sit esse non posse. Rectissime igitur vniuersalis affirmatio vniuersalisque negatio contrarie nominant. Particularis aut affirmatio que est quidam homo iustus ē: et particularis negatio que est quidam hō iustus non est vniuersalibus cōtrariis cōtrarias proprietates habet. Ille enim simul vere esse non poterant: vt vō essent sit false sepe aliqua ratione cōcedebatur. Particulares vō vt vtreque vere sint enire pōt: vt vtreque falsae sint fieri nō pōt: ut in eo quod est: quidam hō iustus est. verum est. quidā hō iustus non est id quoque verū ē: vt vtreque falsae sint: inueniri nō pōt. et in hoc quidē sunt dissimiles contrariis. Similes autem eis videntur: quod sicut cōtrarie aliquoties verū falsumque diuidant: vt vna vera sit altera falsa ita quoque et particularis vna vā potest esse altera falsa: vt quidam hō animal ē: quidā hō animal non est. Seruat aut stabile incōmutabilemque ordinē et similitudinē et cōtrarietatis. Contrarie enim quā possunt esse vtreque false in quibusque vtreque falsae cōtrarie reperitur: in his subcōtrarie vtreque vere sunt. Sed quā vtreque cōtrarie vere inueniri nō possunt: ideo vtreque subcōtrarie false nequeunt reperiri: vt in eo quod est oīs homo iustus est nullus homo iustus est. Quā he falsae sūt: he quas sub se continēt: pticulares vere sunt: ut est quidam homo iustus ē: quidā hō iustus nō ē: sed si vniuersales inter se verum falsumque diuidit: et vna vera est et altera falsa: pticulares quoque idē faciūt: ut in eo quod est oīs hō animal est: nullus hō animal est vniuersalis affirmatio vera est: falsa negatio. Sed cum dico quidā hō animal est: quod dā hō animal nō ē pticularis affirmatio vā est: falsa negatio particularis: he igitur dicuntur subcōtrarie: vel quod sub cōtrariis posite sunt: vel quod ipse superioribus sub quibus sunt (ut dictum est) cōtrarias proprietates habet. In hac igitur recta oppositione cōtrariarū et subcōtrariarū in superioribus utrisque falsitas esse pōt. nūquā veritas: inferioribus vō utrisque quidē veritas iesse pōt nūquā falsitas. Sin vero quod respiciat angulares et vniuersalem affirmationē pticulari oppōat negationi vniuersalēque negationē pticulari cōparet affirmatiōi: vna vera semper altera falsa reperiet. Nec unquā fieri pōt ut affirmatione vli vera pticularis negatio non falsa sit: vel hac vera non illa p̄tinuo falsitas subsequat. Rursus si negatio vniuersalis vera ē falsa pticularis affirmatio. si pticularis affirmatio vera ē: falsa vti negatio est: hō aut hoc et in subo descriptione metiri: et in aliis quoque terminis quoscūque sibi mens cōsideratis affixerit: idē videbit: nā in eo quod est oīs hō iustus ē: quoniam

De interpretatione secunde editionis lib.ii.

vnuerſales ſunt neq; particulares: he neq; cōtrarie ſunt neq; ſubcontrarie. Subcontrarie quidem iccirco non ſunt q; non habent additam particularem de terminationem iccirco vō contrarie non ſunt: q; deſterminatio vnuerſalis in his non eſt. Nunc autez cū tantum vellet oſtendere eas contrarias non eſſe de ſubcontrariis vō in preſenti vellet omittre: has eſſe indefinitas dixit: que vnuerſale determinatum vnuerſaliter non habent: ut. ſ. has non eſſe contrarias intelligeremus. Iccirco vō non adiecit particularitatem eas non habere: qm̄ a ſolis contrariis ſepare indefinitas volebat non etiam a ſubcontrariis. Ergo ſi indefinitas a contrariis & ſubcontrariis ſepare voluiſſet ita diceret. Qm̄ autem in vnuerſalibus non vnuerſaliter nec particulariter: non ſunt contrarie neq; ſubcontrarie. Sed quoniam non eas volebat nunc nō eſſe ſubcontrarias demonſtrare: ſed tantū non eſſe contrarias iccirco ei dicto qd̄ eſt qm̄ autez in vnuerſalibus nō vnuerſaliter non addidit vel particulariter. hoc enim ſi addidiſſet ad ſubcontrarias tenderet: de quibus nihil eſt additum. quare hoc dicit. he que indefinite ſūt quoniam non habent vnuerſalitatē: contrarie non ſunt. Sed cum per ſe quidem contrarie non ſunt: poſſunt tamen quedā ſignificare contraria. hoc quid ſit multipliciter expoſitorum ſententiis expeditur. Herminius namq; dicit iccirco indefinitas poſſe aliquando ſignificare contraria: cū ipſe careat contrarietate: quippe q̄ vnuerſalium rerum ſunt. additum tamen vnuerſale non habent: in ſolis his quibus ea que affirmant aut negantur ſubiecto naturaliter inſunt. vt cum dicim⁹ homo rationalis eſt: homo rationalis non eſt. quoniam rationalitas huiusmodi eſt que in natura ſit hominis. Et affirmatio & negatio inter ſe verum falſumq; diuidunt: & quedam quodammodo ab his contraria ſignificantur. Sed nihil hoc attinet ad contraria ſignificanda in his que ſunt indefinita. Nam etiam particulares ipſe quoq; in talibus verū falſumq; diuidunt vt eſt quidam hō rationalis eſt quidam homo rationalis non eſt. has igitur ſecundum Herminium videmus poſſe ſignificare cōtraria. Cur ergo dixit in his quoq; quoniam quidem contrarie non ſunt: que autem ſignificantur eſſe contraria. Alexander autez hoc dicit. quoniam indefinite ſunt he: nihil eas inquit prohibet ſicut ad particulares ita quoq; ad vnuerſales reducere: que videntur eſſe contrarie: vt in eo qd̄ eſt homo animal eſt: homo animal non eſt: quoniam he propoſitiones indefinite ſunt. poſſunt accipi quaſi cōtrarie. Nam ſi dicim⁹ homo animal eſt poteſt ita accipi tāq; ſi dicatur omnis homo animal eſt. & rursus homo animal non eſt ita audiri poteſt tāq; ſi dicat⁹ nullus homo animal eſt. Cum autem dicitur homo ambulat: homo non ambulat non ad contrarias: ſed ad ſubcontrarias mens ducitur auditoris. Quocirca poſſunt indefinite aliquando ſignificare contraria qm̄ eo ipſo quo ſunt indefinite: nihil eas prohibet ad cōtrariorum ſignificationem vnuerſaliumq; reduci. & hec quidem ſententia habet aliquid rationis: non tñ integre id quod ab Ariſtotele dicitur oſtendit: & meliorem ſententiam ſponte reiecit: quas porphyri⁹ ap probauit ſunt enim quedam negationes: que intra ſe affirmationis eius quam negant retineant contrarietatem: ut in eo q; eſt ſanus eſt: & non eſt ſanus: id qd̄ dicitur non eſt ſanus ſignificat eger eſt: qd̄ eſt contrariū ſano eſſe: Rursus cum dicimus hō albus eſt: ſi cōtrabanc negemus p̄ eā que dicit homo albus non eſt: ſi

gnificare poterit: qm̄ homo niger eſt: nam qui niger eſt alb⁹ nō eſt. ſed nigr⁹ eſſe & albū contrariū eſt. Quare ſignificat quedā negationes affirmatiōesq; contraria: ſed hoc non ſp̄. nā in eo q; eſt homo ambulat: nō ambulat: nullum contrariū continet. Ambulationi. n. nihil eſt contrariū: atq; ideo dicit conſtat duas has quidē contrarias non eſſe: iccirco q; cū ſunt vnuerſales: non vltter enuncient. Poſſe autē aliquotiens contraria ſignificare: cum intra negōes contrarium affirmationis includit. Aſpicius vero & alexander hanc poſteriorē non probāt. Mos vō dicimus nō qd̄ alexandri ſententiā abhorre: ratōe: h̄ hāc porphyriū eſſe meliorem. Nā q; ait qm̄ aut in vltibus nō vnuerſaliter nō ſunt contrarie que autē ſignificant eſſe contraria. ab alexandro non eſt expoſitū: ſed tantū dictum qm̄ poſſunt eſſe poſſitiones ipſe contrarie. A porphyrio vō expoſitū diligenter eſt qm̄ ea que ſignificantur poſſunt eſſe contraria. Quod ipſe ariſtotelis textus expoſuit. q̄q; Alexander quoq; eandem: quā Porphyri⁹ expoſuit: viderit expoſitionem. Eā tñ (vt dictū eſt.) ſponte reiecit. & ſibi hōi expoſitionis conſirmauit ſententiā diſplicere. Mibi vō aut vtreq; recipiende expoſitiones videntur: aut melior iudicanda poſterior: hoc. n. ipſe quoq; Ariſto. quodammodo ſubter oſtendit cū dicit. Simul enī veruz eſt dicere qm̄ eſt homo albus non eſt homo alb⁹ & eſt homo probus & non eſt homo probus. ſi enī turpis eſt non eſt probus: & ſi ſit aliquid nō eſt. Lius quidē loci que ſit expoſitio: cum ad id venerimus: demonſtrabimus. Lognoſcendum autē eſt & memoria retinendū q; quecūq; poſſitiones vlt vlt fuerint predicatē: ſi be affirmatiue: ille vō ſint negatiue: ſemp vtraq; eſſe contrarias: ſi nihil equiuocationis aut t̄pis aut aliquoz que ſupra determinata ſunt ad faciendā oppositionem contrarietatis impediat. Non tñ ois quecūq; contrarie ſunt he aut in vltibus vltter ponit enūciationē: aut vna affirmatiua eſt altera negatiua: vt in eo q; eſt ſocrates ſanus eſt ſocrates eger eſt hic enī neq; in vlt vltal poſita eſt. neq; rursus vna eſt affirmatio altera vō negatio: ſed ſunt contrarie poſſitiones. Contraria enim ſunt que ſignificant. quocirca rectiſſime dictū eſt: q; q; cūq; in vltibus vltter enūciarent: ſi vna earū eſſet affirmatiua altera negatiua: ſtatim naturaliter eſſent contrarie. Que autē contrarie eſſent: non neceſſe eſt eas vel vlt vltter enūciare: vel vnā eſſe affirmatiua alterā negatiua: Sed aliquotiens quidē poſſe has eſſe contrarias: q; vlt in vltibus non ſignificant: h̄ hoc in his tñ que eēnt in ſubiecto: de quo ſit affirmatio nālis: vt in eo qd̄ eſt aīal & homo. Cū dicim⁹ hō aīal eſt: hō aīal non eſt: qm̄ in nā hōis aīal eſt. iccirco hec affirmatiua illa negans vident eſſe contraria: q̄q; illic nulla determinatio neq; particularitatis neq; vnuerſalitatis addatur.

In eo vō qd̄ vnuerſale predicat⁹: id qd̄ eſt vnuerſaliter predicare non eſt verū. nulla enim affirmatio erit vera: in qua de vnuerſaliter predicato vltter predicet⁹: vt ois homo eſt omne animal.

Quod dicit hōi eſt. ois propoſitio ſimplex duobus terminis cōſtat. his ſepe addit aut vltitatis aut particularitatis determinatio: ſed ad quam partem he determinationes addantur. exponit videt⁹ enī Ariſtotele predicato termino determinationē nō oportere cōiungi. in hac enī propoſitione q; eſt hō aīal eſt. querit ſubiectum ne debeat cū determinationē dici: vt ſit ois hō aīal eſt: an predicatū ut ſit hō oē aīal eſt. An vltter ut ſit ois hō oē aīal eſt: ſed neutz eoz que poſterius dicta ſunt:

De interpretatione secunde editionis li. ii. 100

eta sunt fieri o3: namq3 ad pdicatum nunq3 determi-
natio iungit: sed ad subiectum tm. neq3 eni veru est
dicere o3 aial ois h3 est. iccirco qm ois pdicatio aut
maior est subiecto aut equalis. vt in eo q3 dicim3 ois
h3 aial est: plus e aial q3 h3. Et rursus in eo q3 dicitur
h3 aial est: risibile est: risibile equat h3. ut at fit min3
pdicatum atq3 angustius subiecto: fieri no pt. Ergo
in his pdicatis que subiecto maiora sunt: vt in eo q3 e
aial perspicue falsa est propositio: si determinatio vli-
tatis ad pdicatu terminu ponitur. Ma si dicam3 h3
est o3 aial. aial q3 maius est h3e p hac determinatio-
nem ad subiectum h3em vsq3 h3imus: cu no solum
ad h3em sed ad alia quoq3 nomen aialis possit apta-
ri. Rursus in his que equalia sunt: id euenit. Nam si
dicam3 ois h3 o3 risibile est. primu si ad humanitate ip-
sam refera supfluu est adicere determinatione. Qd
si ad singulos quosq3 h3em falsa est propo. na cu di-
co ois h3 o3 risibile est: hoc videor significare. singu-
li h3es o3 risibile sunt: qd fieri no pt. Mo igit ad pdi-
catum sed ad subiectu poneda determinatio est. ver-
ba aut Aris. hoc mo sunt 2 ad hanc sententia ducunt
in his predicatis que sunt vlia his adicere vli aliqd:
vt vniuersale predicatu vniuersaliter predicet no est
verum. hoc eni est qd ait: In eo vo q3 predicatur vli
.i. qd h3 predicatu vli: ipm vli predicatu vli non est
veru. In predicato. n. vli. i. quod vli est: 2 pdicat
ipm predicatum qd vli e: vli. i. adiecta
determinatione vlitatis non e veru. neq3 eni pt fie-
ri vt vlla sit affirmatio: in qua de vniuersaliter pdica-
to vniuersalis determinatio predicetur. eiusq3 rei no-
tionem exeplo aperit dicens: vt ois homo o3 aial est.
hoc autem q3 sit inconueniens: supra iam diximus.

Opponi autem affirmationem negoi dico cōtra-
dictorie. que vniuersaliter significat eidem qm no
vniuersaliter. vt ois homo albus est. non ois h3 al-
bus est. nullus homo albus est. quidam homo alb3
est. contrarie vero vniuersalem affirmatione. 2 vni-
uersalem negationem. vt omnis homo iustus est.
nullus homo iustus est. Quocirca has quidez im-
possibile est simul esse veras. his vero oppositas
contingit aliquando in eodem. ut non ois homo
albus est. 2 quidam homo albus est.

Que sit integra dictione: his verbis ostendit. ait enim il-
lam esse oppo3 dictionem quecuq3 dicit no esse vli-
rem vlem 3 ea: que rez vlem vli. atq3 hoc
est qd ait. Opponi at affirmationez negatiōi dico d-
dictione que vli significat eidem. qm non vli: vt ei q
est: ois homo iustus est: opponit ea que vniuersale
significat non tm vli: vt ea que est. quidam h3 iust3 si
est. h3em enim vlem significat non vniuersaliter: vt
cu dicit no ois h3 iustus est. hec est dictione oppo3:
vt si sit vniuersalis affirmatio: sit particularis nega-
tio: si sit vli. s. negatio. sit particularis affirmatio. Angu-
lares enim (vt dictum est) sole faciunt dictionem. vt
verba igit se obscure hnt: sic sententia manifesta e. di-
cit. n. eam opponi dictione affirmationem negoi vel
negoi affirmationi quecuq3 id q3 res altera vli vli
significaret: idem significaret non vli q3 e3 vli: ut in
his q3 supra diximus. 2 vt hec que est ois h3 iust3 e
rez vlem vli significauit. illa que est non ois h3 iust3
est eidem affirmationi opposita de vli h3e non vli
negauit dicens non ois h3 iustus est. rursus ea que
dicit nullus h3 iustus est rem vlem vli negauit dices

nullus. Ea vero que dicit qda h3 iustus est: rem vli
particulariter affirmavit 2 non vli. h3em enim que
dam iustum esse proposuit. h3 homine no vli enuncia-
uit rem vlem. Persequitur ergo oes pprietates pro-
positionum. Ait enim contrarie vo vniuersalem affir-
mationem 2 vniuersalem negationem. sicut enim su-
pra dixit eas q3 vli vli significarent vel in affirmatio-
ne vel in negatione esse contrarias: ita nuc quoq3 idem
repetit contrarias esse dicens vniuersales affirmatio-
nem vniuersalemq3 negoi. earuq3 ponit exempla. q
vniuersales. vtraq3 esse monstrarent. vt omnis h3
iustus est: nullus h3 iustus est. h3em. autez que pro-
prietates esset proposuit dicens h3em propositiones i
possibile esse vtraq3 sibi in veritate inuicem 3sentis-
re. que autem his essent opposite contingere vtraq3
veras esse. sunt autez opposite his vtraq3 pticulares.
vniuersali. eni3 affirmationi particularis negatio op-
posita e. 2 vniuersali negationi particularis affirmatio
opposita e. Quocirca he due particularis negatio 2
affirmatio: que opposite sunt affirmatiōi 2 negatiōi
vli. angulariter: he pnt aliq3 esse vere 2 in eodez
vt in eo q3 est quidam h3 iustus est: quidam h3 iustus
non est: sed quidam iustus e opposita est ei que est nul-
lus h3 iustus e. illa vero que est quidam homo iustus
non est opposita est ei que est ois h3 iustus est. Sed
vtraq3 inter se quidem quidam h3 iustus est 2 qda h3
iustus non est in veritate consentiunt. hoc est ergo qd
ait. His vero oppositis cōtingit in eodem. easq3 desi-
gnat exeplo. ut non ois h3 alb3 e. est quidam h3 alb3
positis igit duabus ppoi3 affirmatiōe vli. 2 vli ne-
gatione ars dāda e qtenus eaz iueniant opposite.
Opposita aut dico dictione no h3ic neq3 ullo modo
alio. sit enim hec affirmatio ois h3 iustus e. 2 hec ne-
gatio nullus h3 iustus e. 2 affirmatiōem que est ois
homo iustus est. vident ergo esse negationes he: una
nullus homo iust3 e. altera quidam homo iust3 no e: al-
tera no ois h3 iustus e: 2 postrema indefinita h3 iu-
stus non est. Que h3 igit 3 ea que est ois h3 iustus
est dictione 3stituit. Contradictorie at uoco oppo-
sitionem. in qua affirmatio 2 negatio neq3 vtraq3 vere
sint neq3 false vtraq3. sed una semp vera: altera falsa.
Si ergo opponatur contra ea que est ois h3 iust3 e:
ea que e nullus h3 iust3 e vli. s. negatio: non est oppo-
sitiō dictione: vtraq3 eni false sunt. Si vero ponatur
ea que est h3 iust3 no e indefinita: nec ipsa quoq3 fa-
cit oppo3. qm eni indefinita est pot aliquoties p vli
negatione p expectatione auditoris intelligi. Quo-
circa nec ipsa facit oppo3. si eni hoc modo audita
sit cu ita accipit ut h3ia: sit eas falsas inueniri cōtingit
Restat ergo ut aut ea sit: que est non ois homo iust3
e: aut ea que est quidam h3 iustus no est. sed he sibi cō-
sentiunt. Itē eni dicit qui proponit quidam h3 iust3 si e
2 idē qui dicit no ois h3 iust3 est: Ma si qda h3 iust3
non est: non ois h3 iustus est. 2 si no ois h3 iust3 est
quidam h3 iustus non e. Quare vtraq3 pticulares ne-
gationes dictione opponunt 3 vlem affirmationez
In his eni. neq3 vere vtraq3 sunt neq3 vtraq3 false:
sed vna vera altera falsa. Rursus sit negatio vli ea
que est nullus h3 iust3 est. 2 hac vident opposite af-
firmatiōes he. ois h3 iustus est: h3 iustus est: quidam
h3 iustus est. sed 3 hanc que e nullus h3 iustus. est si
opponat ea que est ois h3 iust3 e: pnt vtraq3 esse fal-
se: qre non opponit dictione. At vo et ea q dicit h3
iustus est: qm indefinita est: pt ita in aliquibus itelligi
tāq3 si dicat ois h3 iustus e. Qd si sic e poterit aliq3

De interpretatione secunde editionis lib. ii.

cū ea negatiōe q̄ ē nullus hō iustus est: sicut eē falsa. q̄ non est opposita. Relinquitur ergo ut ea que ē quidāz hō iustus est: contra eam que est null⁹ hō iust⁹ ē: dictione videatur opposita. angulariter igitur requirēde sunt: vt contra vsem affirmationem illa opponatur que sub vniuersali negatione est. Contra vsem negationem illa dictione constituat: que est sub vli affirmatione. q. s. volens Aristote. ostendere sic ait.

Quecunq; igitur contradictiones vlium sunt vlr̄ necesse est alteram esse veram vel falsam. z que cumq; in singularibus sunt. vt est socrates albus. non est socrates albus.

In illis enim que dictione sunt vlium vlr̄ pdicatis in his vey sp̄ falsumq; diuidit. dictione autem sūt vliis affirmationis particularis negō. z vliis negōis particularis affirmatio. In his igit vna sp̄ va altera sp̄ falsa. Atq; hoc est q̄ ait. Quecunq; igit dictiones sūt vlium vlr̄. z hic distinguēdū est: vt intelligat: sic q̄ cūq; igit dictiones sunt vlium propositionū vlr̄ ppositay: necesse est alteram verā esse alteraz falsam. Et in his primū diuidit veritas falsitasq; q̄ sibi z q̄ titate z qualitate opposite sunt. qualitate q̄ illa negatio est. illa affirmatio. quātitate q̄ illa vliis: illa particularis est. secundo autē mō in his que sunt singularia: si nulle argumentorum nebulę sint veritas falsitasq; diuiditur ut in eo q̄ est socrates alb⁹ est: socrates albus non est. vna enim vera est altera falsa est: si (vt dictum est) nulla ambiguitas equiuocationis impediatur.

Quecunq; autem vlium non vlr̄: non hec quidem semper vera est. illa vō falsa. Simul enī vey est dicere: qm̄ est hō albus. z nō ē hō albus. z est hō probus. z non est hō probus. si enim turpis est. z nō probus est. z si sit aliquid. z non est. Videbit autē subito incōueniens esse. iccirco qm̄ videt. significare nō est hō albus sicut etiā quoniā nemo hō est albus. hoc autē neq; idem significat. neq; sicut necessario.

Propōnes eas que in vniuersalibus non vlr̄ proferruntur: non semper veras esse vel falsas conat ostendere. hoc autem per contraria monstrat. Ea enīz propōitio que est hō albus est z huius negatio que est hō albus non est: hoc modo ostendunt veruz z falsuz inter se interdū nō posse diuidere. Mā si vey est vt be due affirmatiōes hō albus ē. homo niger est vtreq; vno tpe vere sint: vey est quoq; affirmationē indefinitā. z indefinitā negatiōem vtrazq; veras aliquotiens inueniri. Mā si verū est. qm̄ est homo albus verū itidē est qm̄ est hō niger. nam cum gallus sit cādid⁹. et hīz ops nigerrim⁹ inuenit siml̄ ergo verū est dicere: qm̄ est hō albus. z non est hō albus. Idē quoq; de pbo z turpi. nam si vey est dicere qm̄ est hō probus. si quis hoc de philosopho dicat z rursus qm̄ ē hō turpis veruz est. si quis hoc de sylla diceret. verū eēt vtrūq; z qm̄ est hō prob⁹: z est hō turpis: h̄ q̄ turpis est pb⁹ non est. Simul igit vey est dicere qm̄ est hō probus: z non est homo probus. Sed videbit fortasse aliquid sibi dixisse cōtrariū. z difficilior procedit ostēsiō: que per hōi exēpla proponit que contraria esse videantur. Albus enīz z niger z prob⁹ z turpis cōtraria sūt z fortasse dubitet qdā: vt: vno tpe cōtraria hec in aliqb⁹ valeāt reperiri. S; adiecit exēplū aliud qd cū cōtrariū nō sit. tñ ex eo sicut in contrariis quoq; negatio pcreat: vt si qs dicat est hō probus: z ali⁹ dicat sit hō probus: si qs vel alio docēte: vel se ipso corrigē

te aliqua disciplina rōis eniteat. Nihil ergo cōtrariū h̄ esse pbum z fieri probū. neq; enim ita contrariū est: vt eē hominem probū z esse hominē turpē. Quare si nihil contrariū h̄: dubiū non est quin simul esse possint. sed qd sit nondum est adhuc cū sit. quare nondum est probus qui sit probus. sed vey est dicere cū eo q̄ est: est hō probus: qm̄ sit hō probus h̄ qui sit probus hō: nō est probus hō: vey est igit dicere sicut qm̄ est hō probus z non est hō probus: h̄ nō inualida exēpla sint posita de hris. Nihil enī prohibet vno tpe hria aliis atq; aliis seē subiect⁹. quocirca cōstat idē sitas p id q̄ in exēplis supra posuit: simul aliquoties veras videri: z non semper inter se verum falsumq; partiri. Qd vō ait videbit autem subito incōueniens esse: iccirco qm̄ videt significare non est albus hō sit ēt qm̄ nemo hō albus est. hōi est. Dixit enī propositionē affirmationis eā: que dicit est hō albus: veraz posse eē cū ea que dicit non est hō albus. Illūc hoc notat. videt inqt aliquotiens incōueniens eē z incōgruū dicere eā que dicit est hō alb⁹: z eā q̄ ē nō ē hō alb⁹ sicut veras esse posse: iccirco q̄ ea que est nō est hō albus: emittit imaginationē quandā q̄ significet: qm̄ nullus hō albus ē. Videbit enim negatio hōi que est non est hō albus: illud quoq; significare sicut qm̄ null⁹ hō albus ē: vt si quis dixerit non est hō albus: hoc enī dixisse putandum sit qm̄ nullus hō albus est. Hoc autē inqt. i. non est hō albus: z rursus null⁹ hō albus ē: neq; idē significat: neq; sp̄ sicut sunt. Māz qui dicit nullus hō alb⁹ ē: utilitatē determinās negatiōem de vlitate pponit. Qd vō dicit non ē homo albus: non oīno de tota vniuersalitate negat. sed ei tantū sufficit de particularitate negasse: atq; ea q̄ ē null⁹ hō alb⁹ ē: si unus hō alb⁹ fuerit. falsa est. Ea vō q̄ dicit nō ē hō alb⁹ si vn⁹ hō alb⁹ nō fuerit vera ē. q̄re nō significat idē. Dico at qm̄ nec oīno quotienscūq; dictum fuerit qm̄ nō est hō: albus: mox significat qm̄ nullus est hō albus. Nam cū dico nullus hō albus est. hec eadem significat: qm̄ non est hō alb⁹. Vniuersalis enim intra se cōtinet indefinitā. Cū autem dicimus non est homo albus: non omnino significat qm̄ nullus hō albus est in definita enim nō intra se cōtinet vniuersalem. Superius nāq; monstrauimus q̄ indefinite vtz particulari optinerēt. Quare si cū est vniuersalis negatio: est in definita negatio. Cū vō ē indefinita negatio: nō oīno est vliis negatio: nō quertit h̄m subsistēdi p̄tiaz. q̄re non sunt simul. Que enim non conuertuntur: simul nō sunt: ut nos predicamentoz liber edocuit. quare neq; idē significat negatiōes nō est hō albus: z null⁹ hō albus est: neq; simul sunt: quoniā nō cōuertuntur ad p̄tiaz subsistēdi. Syrianus tñ nitit indefinitā negatiōez vtz definite optiere negatōis ostendere. z h̄ m̄tis pbare nitit argumētis. Aristotele maxie reclamāte. neq; hoc tantū suis sed platoniciis quoq; Aristotelicisq; rationibus probare cōtendit eam que dicit nō est homo iustus: huiusmodi esse: qualis est ea que dicit nullus hō iustus est. Sed nos Aristotelice auctori tati seruiētes id qd ab illo veraciter dicit: approbam⁹. Nam. q̄ Syrianus dicit indefinitam quidē affirmationem particularis optinere vim: indefinitam vō negationem vniuersalis: quā mendaciter diceretur: quāz vtreq; in particularib⁹ rectissime proponerent z supra mōstrauim⁹: z i his libris quos de categoricis syllogismis cōposuimus: in libro p̄io diligēter exp̄ssim⁹. Illūc nob̄ ipse quoq; Aristoteles testis ē. z syrian⁹ facillia rōne quincit: q̄ in analyticis quoq; ex duab⁹ indefinitis

indefinitis dicitur non posse colligi syllogismum: cum ex affirmatiua particulari et negatiua vniuersali particularis negatiua possit esse collectio. Quod si indefinite affirmatio et negatio negationis vniuersalis et particularis affirmatiouis vim optinerent: nunquam aristoteles diceret has propositiones non colligere syllogismum. Sed illud verum est quod ex duabus particularibus nihil in qualibet propositione complexione colligitur: quod in his propositionibus: que indefinite sunt: nihil colligi dicitur: quod particulari vim propositionis indefinitas arbitratus est optinere. Quare multis modis. Syriani argumenta frangunt. Sed nos expositionis cursu ad sequentia conuertamus.

Conmanifestum est autem quoniam negatio vna vniuersalis affirmatiouis est. hoc enim idem oportet negare negationem. quod affirmatio affirmauit. et de eodem vel de aliquo singularium. vel de aliquo vniuersalium. vel vniuersaliter. vel non vniuersaliter. dico autem. ut est socrates albus. non est socrates albus. Si autem aliud aliquid. vel de alio idem. non opposita. sed erit ab ea diuersa. Hinc vero que est. ois homo albus est. contradicit illa que est. non omnis homo albus est. Illi autem que est: aliquis homo albus est. illa que est. nullus homo albus est. Illi autem que est. homo albus est. illa que est. non est homo albus.

Hinc quoque apparet affirmationem indefinitam et indefinitam negationem non semper vnam in veritate: aliam in falsitate consistere. Atque hinc docet indefinitam negationem non idem valere quod vniuersalem negationem: et est alia vniuersalis: alia indefinita negatio. Nam si vnicuique affirmationi vna negatio videtur opponi. Licet diuersae sint ea affirmatio que dicitur homo albus et ea que dicitur est quidam homo albus: diuersas quoque habebunt in negationibus enunciationes: et illa que indefinita est affirmatio: habebit indefinitam negationem: ut ea que dicitur est homo albus huic opponitur non est homo albus ea vero que dicitur est quidam homo albus: negationem habebit oppositam eam que dicitur nullus homo albus est. Quare si particularis affirmatio definita et rursus affirmatio indefinita a se ipse diuersae sunt: illud verum est oppositas quoque contradictione negationes habere dissimiles. quare ea que est nullus homo iustus est: diuersa est ab ea que dicitur homo iustus non est. et hoc nunc Aristoteles requirit. Ait enim vnam semper negationem ad vnam affirmationem posse constitui. et eius contra ostendere: quod ois negatio eisdem terminis habet enunciationem: sed in enunciatione modo diuersa est. Nam quod potest affirmatio: id aufert negatio: et quod illa predicatum subiecto iungit: hoc illa diuidit atque disiungit. Quare si idem subiectum idem predicatum in negatione sit: quod affirmatio ante posuerat: non est dubium quin vniuersalis affirmatiouis vna negatio esse videatur. nam si due sint: aut subiectum altera mutatum est aut predicatum. Si quecumque sunt huiusmodi: non sunt oppositae. hoc enim est quod ait Si autem aliud aliquid: vel de alio idem: non opposita. sed erit ab ea diuersa. Sensus enim huiusmodi est. Si negatio aliud aliquid predicando neget: quam in affirmatione fuit: ut si affirmatio est homo albus: negatio dicat non est homo iustus: aliud predicauit in negatione quam in affirmatione fuerat constitutum: vel si de alio subiecto quam in affirmatione fuerat idem quod in affirmatione fuerit dixerit predicatum: ut si affirmatio sit est homo iustus: negatio respondeat non est leo iustus. idem predicatum est subiecta sunt diuersa. Si ergo vel aliud aliquid predicet in enunciatione propositio: vel de alio subiecto pro-

dicet idem quod affirmatio ante posuerat: non erunt illa affirmatio negationis oppositae. sed tamen a se diuersae. neque enim se perimunt: et hanc rem demonstratiua addit et que esset argumentum vniuersalis affirmatiouis propter vnam negationem esse non posse siue in singularibus: ut in eo quod ipse dicit exemplo est socrates albus: non est socrates albus siue in vniuersalibus vel predicatis: cum his particularibus in oppositae contradictione constituantur: ut in vniuersali vel affirmatiua: ois homo est albus: in vniuersali particulariter negatiua predicat non ois homo albus est. Illi vero que est in vniuersali particulariter affirmatiua: quidam homo albus est. opponatur in vniuersali vel propositio negatiua: nullus homo albus est. illi vero que in vniuersali non vniuersaliter affirmatio est. est homo albus: illa que in vniuersali non vniuersaliter negatiua est non est homo albus. ut quod ait vel de aliquo singularium ad hoc pertinet exempla: est socrates albus. non est socrates albus. Quod autem secutus est vel de aliquo vniuersalium vniuersaliter ad illa exempla dictum esse videatur que sunt ois homo albus est: non ois homo albus est. aliquis homo albus est. nullus homo albus est. Quod vero addit vel non vniuersaliter. in vniuersalibus ad illa exempla retulit que sunt homo albus est. homo albus non est.

Quoniam quidem igitur vna affirmatio vniuersali negationi opponitur contradictione. et que sunt hec dictum est. et quoniam alie contrarie. et que sunt hec dictum est. et quoniam non ois vera vel falsa contradictio. et quare. et quando vera vel falsa.

Hic ergo rursus obla breuissime repetit dicens iam se dixisse quod vniuersali negationi vna affirmatio est opposita. et hoc si quolibet huiusmodi contradictione in quibus. scilicet verum falsumve diuiserit. Dixisse et commemorat quod essent hec: quod contradictiones nominaret. dixit autem esse regulares affirmatiua vel negatiua particularis: rursus affirmatiua particularis: et negatiua vniuersalis. Differui quoque igitur quod alie sunt huiusmodi: alie contradictione: non enim eadem sunt huiusmodi que sunt contradictione. Contrarie enim sunt vniuersalis affirmatio: vniuersalis negatio. Exposui illud quoque igitur quod non ois vera vel falsa est contradictio nunc autem contradictionis non illam prope huiusmodi coniter de eis dixit que sunt oppositae siue huiusmodi modo siue sub huiusmodi hec namque non sunt iter se verum falsumque diuidebant: ut vna sit vera alia falsa. poterat enim fieri: ut huiusmodi sit inueniret false: sub huiusmodi sit vera. de his autem quod prope contradictione sunt: sequitur et se iam exposuisse commemorat. et quare vna vera altera falsa est. et quod. iccirco enim vniuersalis affirmatio particulari negationi contradictionis opponitur: quod in oibus a se ipse diuersae sunt et qualitate et quantitate: illa enim est affirmatio illa negatio: illa vniuersalis illa particularis. Id ergo aut utrumque false: aut utrumque vere inueniri non potest. Quod autem ita fuerit: constat vnam veram esse alteram falsam. atque hoc est quod ait et quare et quod vera vel falsa dictum est. In memorariis quare oppositio et quod semper vna sit vera altera falsa: tunc utrumque quod singulariter constituantur iccirco quod quantitate a se propositioes ex qualitate diuersae sunt. Nobis autem dicendum est quod oppositioes contrarie vel sub huiusmodi: aut utrumque ille sit false sint aut utrumque ille simul vere: aut vna falsa alia vera rursus inueniatur. In contrariis enim. si ea que non sunt naturaliter: predicet utrumque sunt false: ut albedo quod naturaliter bonum non inest: utrumque false sunt que albedinem predicant. falsa est enim ois homo albus est. et falsa est nullus homo albus est. Sed quando ille ambe false sunt: vere sunt subcontrarie: ut est quidam homo albus est: quidam homo albus non est. Quod si quod naturale predicet in contrariis: affirmatio vera est: falsa negatio: ut quoniam naturale est homini esse animal vera est ea quod dicit ois homo animal est: falsa que dicit nullus homo animal est. Eodem quoque modo in subcontrariis vera est affirmatio: falsa

De interpretatione secunde editionis liber. ii.

la negatio. Sin vō aliqd ipossibile p̄dicet: falsa ē affirmatio: vā negatio: vt qm̄ ipossibile est hoīez lapidem esse. Si dicamus oīs hō lapis est. falsum ē. null⁹ hō lapis est vey est. eādē vim quoq; retinet subēdtra rij natura: affirmatio enī hic falsa est: vera negatio.

¶ Vna autē ē affirmatio z negatio: que vnū de vno significat: vel cum sit vniuersale vniuersaliter. vel non similiter. vt oīs homo albus est nō omnis homo albus est. est homo albus. non est homo albus. nullus homo albus est. quidam homo albus est. si album vnum significat.

¶ Ea que sunt a nobis diligēter superius exposita: nūc ipse clarius monstrat. diximus namq; vnā propositionē esse: que vnā quālibet rem significaret z non plurimas: ita vt nec equiuocū subiectū haberet: nec equiuocū p̄dicatum vna. n. p̄positio sic fit. nunc hoc dicit vna p̄positio est que vnā rem significat. i. q̄ neq; equiuocū hz subiectū: neq; p̄dicatū: siue aut vniuersalis sit affirmatio siue v̄lis negatio siue p̄ticularis negatio siue p̄ticularis affirmatio siue indefinite v̄treq; siue p̄ se angulariter ponant: vna illa p̄pō est: que vnā rem in affirmatiōe vel negatiōe significat: Sed hic questio est quēadmodū v̄lis affirmatio vnā rē significare possit: cū vniuersalitas ip̄a nō de vno s; de plurib⁹ p̄dicet. Nam cū dico omnis hō albus est singulos homines qui plures sunt significans multa in ip̄a affirmatiōis p̄dicatōe designo. Quocirca nulla erit affirmatio vel negatio vniuersalis: que vnā rē significare possit: iccirco q; ipsa vniuersalitas de pluribus (vt dictum est) indiuiduis p̄dicat. Sed ad hoc respōdem⁹ cū vniuersale qddā dicit: ad vnā quodāmodo collectionē toti⁹ p̄pōnis: ordo ducit: z eius nō ad particularitatē: sed ad vniuersalitatē: que est vna q̄litas applicat: vt cū dicim⁹ oīs homo iust⁹ ē: nō tūc singulos itelligim⁹: sed ad vnā hūanitatē qeā de hōie dictū ē dicit. Quare siue sit vniuersalis affirmatio siue vniuersalis negatio: vel in singularibus: potest fieri vt he vne sint: si vna significatione teneantur. atq; hoc est qd ait p̄pōnes quas supra posuit que sūt oīs hō albus est: nō oīs homo albus est. hō albus est: hō albus non est. nullus hō albus est: est quidā hō alb⁹: vnas videri si albū inquit vnum significat. Si enim albū quod p̄dicat multa significet: vel si hō qui subiectus est: nō vnū: non est vna affirmatio: nec vna negatio. Hoc aut in sequētib⁹ clarius monstrat dicens.

¶ Sin vero duobus vnū nomē positū est. ex quib⁹ nō est vnū. nō ē vna affirmatio. neq; vna negatio.

¶ Sensus h̄mōi est si vna res plura significet: ex quib⁹ multis vnū effici nō possit. illa affirmatio in qua illō nomē vel p̄dicat vel subiectū: multa significat: vt i eo qd est hō qd dicim⁹ hō significat aīal: significat rōnale: significat mortale: sed ex his que multa significat: vnū p̄t effici: qd ē aīal rōnale mortale. Quare hoc nomē hō licet plura sint que significet: tñ qm̄ cōiuncta in vnū quodāmodo veniūt corpus: z vnū qddā ex se iuncta perficiūt: cū id dictū ita fuerit quasi ex his que significet: vnū aliquid fiat: vnū qd tota illa iuncta p̄ficiūt nomē illud significare manifestū est. atq; hoc ē qd ait. sin vō duob⁹ vnū nomē sit positū: ex quib⁹ nō est vnū: non est vna affirmatio nec vna negatio. Si enī talia quilibz sermo plura significet: ex quibus iunctis vnū nequeat fieri corpus. nec possint ea que significantur: vno illo noīe in vnā speciē substantiē cōuenire non est illa vna affirmatio. Quale autē nomē

sit qd positū vnā affirmationē si faciat: iccirco q; plura significet. ex quibus vnū fieri nō possit exempli scilicet virtute monstrat dicens.

¶ At si quis ponat hoc nomen tunica hōi z equo. quoniam tunica est alba. hec non est vna affirmatio. nec vna negatio. nihil enim differt hoc qd dicere quoniam est homo z equus albus. Hoc autem nihil differt qd dicere est homo alb⁹. z est equ⁹ alb⁹

¶ Si quis ponat hōi z equo nomē tunica inquit. z in p̄positiōe nomē hoc ponat: illa p̄pō nō vna s; multiplex est: nā si verbi gratia tunica hō atq; equ⁹ dicat: vt cum dicit aliquis tunica aut hominem aut equum designet. si quis dicat in propositione tunica alba est: non est vna affirmatio qd enī dicit tunica alba ē: huiusmodi est: q̄ si dicat hō z equus albus est. tunica enī hōiem atq; equū significatione monstrat. Qd vō dicit hō z equus albus est nihil differt: tanq; si dicat equus albus est z hō albus est. sed he due sunt propositiones z non similes. in his enī subiecta diuersa sunt. Quocirca si he due affirmationes sunt: duplex quoq; illa est affirmatio que dicit hō atq; equus alb⁹ est. Quod si hec rursus ē duplex qm̄ hōiez atq; equū tunica significare positum est: cum dicimus tunica alba est non vnum sed plura significat. Quocirca si ea affirmatio que multa designat: non est vna: hec quoq; affirmatio vna non erit. cuius aut p̄dicatio equi uoca fuerit aut subiectū. atq; hoc est qd ait.

¶ Si ergo he multa significat. z sunt plures. manifestum est. quoniam z prima multa vel nihil significat. neq; enim aliquis est homo equus. quare nec in his necesse est hanc quidem contradictionē veram esse. illam vero falsam. In his ergo z que sunt z que facta sunt. necesse est affirmationem vel negationem veram vel falsam esse. in vniuersalibus quidem vniuersaliter semper hanc quidem veram. illam vero falsam esse. z in his que sunt singularia. quemadmodum dictum est. in his vero que in vniuersalibus non vniuersaliter dicuntur. non est necesse dictum est autem z de his.

¶ Quod si inquit est equus albus z est homo alb⁹ multa significant. illa quoq; p̄ria p̄pō que est tunica alba est: vnde he fluxerunt: multa significat: aut si quis dicat non eam multa significare. concedit profecto nihil omnino propositionis ipsius significatione monstrari. Tunc enim multa vnum nomen significans in vnam significationem poterat conuenire: quotiens ex his que significat: vna posset coniungi constituiq; substantia: vt in eo qd supra posui: cuz homo animal rationale z mortale significet: que in vnum possunt coniuncta congruere. Illuc autem si tunica homines equumq; significet multa designat: sed ea ip̄a in vnū corpus non veniunt. neq; enim fieri potest: vt aliquis homo equus sit. quare aut multa significat qd verum est: aut si contendat non eam multa significare: sed quiddam ex his que significat iunctum. quoniam nihil est qd ex equo z homine cōiungatur: nihil omnino significat hoc enim est quod dixit neq; enim est aliquis homo equus. z hoc quidem sub vno accentu legendum est: non discrete pronūciādum homo z rursum equus: s; homo equus: ut ex his iunctis nihil appareat omnino posse constitui. cur autem hoc dixit: se q̄ns monstrat oratio. Si. n. ita faciēda p̄pō ē ut p̄ affirmatiōis h̄mōi opponat negatio: q̄ i oppōe uey falsum q̄s

sumos diuidat: vt vna vera altera falsa sit: vna oꝛ eẽ affirmationẽ 7 vnã negationem. qđ 2tingit si neqꝫ subiectũ neqꝫ p̄dicatũ multa significet. qđ si plura designet 7 equiuocum sit: non erit in huiusmodi propositionibus vna semper vera altera falsa: Herminius vero sic sentit: Quod ait Aristoteles. Sin vero duobꝫ vnũ nomen est positũ: ex quibus non est vnũ: nõ est vna affirmatio nec vna negatio: vt in eo loquit qđ est homo gressibilis est. quoniam qđ dicimus gressibile potest 7 bipes esse 7 quadrupes 7 multiplex animal demonstrari. Ex his inquit oĩbus vnũ sit quod est pedes habens. Ita inquit huiusmodi affirmatio non multa significat. sed sententia aristotelis omnino non sequit̄. neqꝫ enĩ ex his oĩbus vnũ sit. nec quadrupes bipes 7 multipes pedes habere faciũt. hic enim numerus pedũ est: non pedũ cõstitutio. quare Herminius p̄termittendus est. Huic aut̄ expositioni quã supra differui Aspasius 7 Porphyrius 7 Alexander in his quos in hunc librum edidit cõmentarijs cõsenserunt. sed ne diutius nobis Aristotelis exemplũ caliginis obscuritatem ferat: hoc in aliquo noto exemplo vocabuloꝝ videndũ est. Cum enim dicimus. Aiaz se peremit 7 Telamonis aiacem filium: 7 Oileũ demonstrat: ex quibus duobꝫ vnũ fieri aliquid nõ potest ex duobꝫ enĩ indiuiduis nihil omnino iungit̄. Quare huiusmodi propositio multa significat. sed hec hactenus. nunc autẽ determinat hec que de propositionibus supra iã dixerat. non de oĩ tpe: sed de solis tantũ preterito 7 presenti: quẽadmodũ se in veritate 7 falsitate habent disceruisse. In futuris vero non idẽ est: quale de presenti 7 p̄terito in propositione iudiciũ: iccirco quã iam vel cõtingit: vel cũ est: definita veritas 7 falsitas in propositionibus inuenit̄: vt cum dico brutus consulatum primũ instituit sub rege tarquinio: dicat alius brutus consulatum non primũ instituit sub rege tarquinio. Hic vna vera altera falsa eẽ etiã affirmatio definite: vera est. definite falsa negatio. Rursum in presenti cũ dicimus vernũ tempus est: vernũ tempus nõ est: si hoc verno tpe dictũ sit: affirmatio vera eẽ 7 definite vera negatio falsa 7 definite falsa est. Quod si haud verno tempore dictũ sit: definite falsa affirmatio: 7 definite est vera negatio. iccirco qđ siue in presenti siue in preterito veritas affirmationis negationisve iam contingit. in futuro vero nõ eodẽ modo se se habet vt cũ dicimus: franci gothos superabunt: si quis negat franci gothos non superabunt: vna quidẽ vera est: altera falsa. Sed que vera que falsa sit: nullus ante exitũ agnoscit: atqꝫ hoc est quod ait. in his ergo que sũt 7 que facta sunt. necesse est affirmationem vel negationẽ verã vel falsam esse: in vniuersalibꝫ quidẽ vniuersaliter semp̄ hanc quidẽ verã: illam vero falsam. Et in his que sunt singularia. vt dictũ est: vt nõ nõ vnã semper vera sit altera falsa in tota contradictione Sed illud quoqꝫ habeat: vt in vna qualibet definite veritas aut falsitas reperiat̄ ita vt in his singularibꝫ veritas 7 falsitas in propositionibus diuidat̄: in vniuersalibꝫ aut̄ si his particularitates opponantur (quẽadmodum dictum est) vnã necesse est veram esse alterã falsam. Sed definita propositionũ veritate vel falsitate sicut supra differui. Quare in sequentibus quãdam de futuris tractanda sunt 7 quoniam maius opus est quã hic breuiter dici posse viderimus: 7 nos secũdi voluminis seriem longius extraximus. hoc loco fastidiosam longitudinem terminemus.

Incipit cõmentarioꝝ liber tertius.

que huius libri series cõtinebit: erponere altioris pene tractatus est: quã vt i logica disciplina cõueniat disputari. sꝫ qm̄ (vt sepe dictũ est) oratiõibꝫ sensa p̄feruntur: quibꝫ subiectas esse res manifestũ eẽ: non eẽ dubiũ quin qđ in rebus sit. id sepe trãsferrat̄ ad voces. quare mihi recte cõsiliũ fuit subtilissimas Aristote. s̄tẽtias gemino ordine cõmentationibus ad hec altiora 7 subtiliora quãdã quodãmodo facilioꝛẽ semitam parat. Qđ aut̄ secũda editio in patefaciẽdis subtilibus sentẽtijs elaborat. Hoc studio doctriãqꝫ p̄uictis legendũ discẽdũqꝫ proponit̄: quare prius quedã pauca dicenda sunt: quatenus ea de quibꝫ postea tractaturi sumꝫ. hec ip̄a legẽtibꝫ nõ videantur ignota. Categoricas p̄põnes greci vocant qđ sine aliã p̄ditione p̄põnis p̄mittit̄: vt e dies eẽ: sol eẽ. hõ eẽ. sol calet 7c. qđ sine alicui p̄ditionis nodo atqꝫ ligamẽte p̄ponit̄. Sũt aut̄ p̄ditionales p̄põnes hõĩ. si dies eẽ lux est: quas greci hypotheticas vocant. Conditionales aut̄ dicunt̄: qđ talis quedã proponit̄ cõditio: vt dicat̄ si hoc est illud est. 7 illas quidẽ quas categoricas greci nominant. latine p̄dicatiuas dicere possumus. Nam si categorica predicamẽtũ est: quare nõ quoqꝫ categorice propositiones predicatiue dicant̄. Harum autẽ quedã sunt: que cũ sempiterna significant: sicut he res quas significant semper sunt: 7 nunqꝫ a propria natura discedũt: ita quoqꝫ ip̄e propositiones immutabili significatione sunt: vt si quis dicat deus est deus immortalis eẽ. he nãqꝫ p̄põsiones sicut de immortalibus dicuntur: ita quoqꝫ sempiternã habet 7 necessariã significationẽ: neqꝫ hoc in vniũ t̄p̄is natura p̄spicitur. sed in oĩbus. Mã cũ dicimus deus immortalis eẽ: vel immortalis fuit: vel immortalis erit: a propria significationis necessitate nõ discrepant. necessarias autẽ p̄põnes vocamus in qđ id qđ dicit̄. aut fuisse: aut esse: aut certe necesse eẽ enũcere. 7 hec qđ que sempiterna significant: sempiternæ necessitatis sũt. Mã eẽ si i his nõ sit manifesta veritatis natura: nihil tñ p̄hibet firã eẽ necessitatis i natura cõstãtia: vt si nobis ignotũ est vtrũ paria sint astra an iparia: nõ tñ iccirco poterit euenire: vt nec paria nec iparia videant̄: sꝫ siue vlla dubitatione aut paria sũt aut iparia. Oĩs. n. multitudo horũ aliter retinet i natura. quocirca 7 i his si qđ dicat astra paria sũt: aliusqꝫ respõdeat astra paria nõ sũt. vel si qđ dicat astra iparia sunt: aliusqꝫ r̄spondeat astra iparia non sunt vnũ horũ vtrũ ex necessitate p̄ponit̄. 7 qđ qđ id qđ qlibet horũ vtrũ dixerit: nobis ignotũ eẽ: necesse eẽ tñ i mutabiliter eẽ qđ dicit̄: atqꝫ he quidẽ sũt immutabiliter necessarie p̄põnes. Alie vò sũt que non sempiternæ significantes sunt tñ 7 ipse necessarie: quousqꝫ illa subiecta sũt. de qđ p̄põ aliqd affirmat aut negat: vt cũ dico homo mortalis eẽ. qđ diu hõ eẽ tãdiu hoies esse mortale necesse eẽ: nã si qđ dicat ignis calidus eẽ: quãdiu eẽ ignis tãdiu ex necessitate vera eẽ p̄põ. Alie vò sũt qđ a natura necessitatis recedũt: 7 qđã tñ cõtingentia significat. sꝫ hec aut̄ cõtr̄ se ad affirmationẽ negationẽ qđ habetia sũt: aut ad vnũ vergẽtia frequẽti. cõtr̄ se qđ eẽ h̄it: vt si qđ dicat me hodie eẽ lauãdũ hodie me si eẽ lauãdũ. Nihil. n. negatio vel affirmatio fiet magis. vtrẽqꝫ. n. cõtr̄ necessarie n̄ sũt. Ille vò qđ plũ ad alterã p̄tẽ vergũt hõĩ sũt: vt si qđ dicat hoies i senectute canescere: hoies i senectute nõ canescere: sit qđ frequẽti vtrũ canescat: nõ tñ interclusũ eẽ: vt nõ canescat. P̄dicatiuã aut̄ p̄põnũ nã ex reꝫ veritate 7 falsi